

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w obszary wiejskie”

Załącznik Nr 1 do Uchwały nr 5 z dn.
14.06.2017 r. Walnego Zebrania Członków
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania
„LIWOCZ”

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016 -2022

STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „LIWOCZ”

Brzyska, czerwiec 2017

SPIS TREŚCI:

WSTĘP.....	4
ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA LGD.....	5
1.1 Nazwa LGD.....	5
1.2 Zwięzły opis obszaru	5
1.3 Mapa obszaru objętego Strategią	6
1.4 Opis procesu tworzenia partnerstwa.....	7
1.5 Opis struktury LGD.....	8
1.6 Opis składu organu decyzyjnego	10
1.7 Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	10
1.8 Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.....	11
ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LGD	12
2.1 Opis metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR.....	12
2.2 Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR.....	15
2.3 Metody, które będą wykorzystywane do animacji społeczności	15
ROZDZIAŁ III DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI	16
3.1 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów odnoszących się do tych grup	16
3.1.1 Długotrwale bezrobotni.....	16
3.1.2 Niepełnosprawni	17
3.1.3 Młodzież i osoby starsze	18
3.2 Charakterystyka gospodarki i branż z potencjałem rozwojowym	19
3.2.1 Charakterystyka przedsiębiorczości	19
3.2.2 Charakterystyka branż z potencjałem rozwojowym oraz branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru	22
3.3 Opis rynku pracy.....	24
3.4 Przedstawienie działalności sektora społecznego	26
3.5 Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk.....	27
3.5.1 Ubóstwo	27
3.5.2 Wykluczenie.....	28
3.5.3 Dostęp do infrastruktury.....	29
3.5.4 Dostęp do kultury	30
3.6 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (inne niż spójność przestrzenna).....	31
3.6.1 Spójność przyrodnicza	31
3.6.2 Spójność historyczna.....	32
3.6.3 Spójność kulturowa.....	32
ROZDZIAŁ IV ANALIZA SWOT.....	33
ROZDZIAŁ V CELE I WSKAŹNIKI	36
5.1 Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.....	36
5.2 Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.....	47
5.3 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.....	47
5.4 Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.....	47

5.5 Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć	49
5.6 Źródła pozyskania danych do pomiaru.....	50
5.7 Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych	50
5.8 Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia	51
5.9 Stan docelowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia.....	51
ROZDZIAŁ VI SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB	
USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.....	52
6.1 Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych	52
6.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru.....	52
6.3 Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny	53
6.4 Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.....	53
6.5 Wysokość premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej	54
6.6 Podstawowe zasady ustalania wysokości wsparcia na realizację operacji w ramach LSR....	54
ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA.....	55
ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR.....	56
8.1 Ogólna charakterystyka budżetu.....	56
8.2 Krótki opis powiązania budżetu z celami LSR.....	56
ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI	57
ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE	58
ROZDZIAŁ XI MONITORING I EWALUACJA	63
ROZDZIAŁ XII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	65
ZAŁĄCZNIKI	66
Załącznik nr 1 Procedura aktualizacji LSR	66
Załącznik nr 2 Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji.....	67
Załącznik nr 3 Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu.....	69
Załącznik nr 4 Budżet LSR i plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020..	73
Załącznik nr 5 - Plan komunikacji	74

WSTĘP

Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2016 - 2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ” to dokument strategiczny, który stanowił będzie podstawę działania Lokalnej Grupy Działania „LIWOCZ” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020.

W LSR określone zostały kierunki rozwoju obszaru dwóch gmin powiatu jasielskiego (Skołyszyn, Brzyska) i trzech gmin powiatu dębickiego (Jodłowa, Brzostek, Pilzno).

Niniejsza Strategia jako długofalowy program rozwoju opracowany zgodnie z wytycznymi RLKS, jest jednocześnie dokumentem spójnym z dotychczasowym dorobkiem planistycznym pięciu gmin tworzących LGD „LIWOCZ”. Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna z uwarunkowaniami przestrzennymi, historycznymi, kulturowymi i przyrodniczymi, oraz sytuacją społeczno gospodarczą obszaru objętego LGD „LIWOCZ”.

Dokument powstał w oparciu o wyczerpującą analizę obszaru, po uprzednich konsultacjach społecznych, w których udział wzięły podmioty publiczne, społeczne i gospodarcze oraz mieszkańcy obszaru LGD.

Spółeczność LGD „LIWOCZ” opowiedziała się za rozwojem swojego regionu poprzez realizację wybranych celów strategicznych. Wybrane cele i zadania wynikają z uwarunkowań obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, przeprowadzonej analizy SWOT oraz stanowią odpowiedź na zidentyfikowane podczas konsultacji obszary problemowe.

Cele ogólne Lokalnej Strategii Rozwoju nakierowane są przede wszystkim na: aktywizację lokalnej społeczności w oparciu o potencjał i zasoby lokalne, rozwój gospodarczy obszaru z wykorzystaniem lokalnych zasobów, wzmocnienie potencjału partnerstwa oraz jego osiągnięć. Wskazane cele są odpowiedzią na zdefiniowane podczas konsultacji oddolne potrzeby. Działania aktywizujące, przedsięwzięcia zapisane w LSR, a przede wszystkim osiągnięcie zaplanowanych wskaźników, z pewnością przyczyni się również do poprawy jakości życia grup defaworyzowanych, do których na badanym obszarze należą (osoby długotrwale bezrobotne, niepełnosprawne, młodzież do 25 roku życia i osoby starsze 50+), a także do zminimalizowania zjawiska wykluczenia społecznego.

Lokalna Strategia Rozwoju to dokument wypracowany przy aktywnym udziale lokalnej społeczności i lokalnych partnerów – samorządu, biznesu i organizacji społecznych. Jesteśmy przekonani, iż dobra współpraca, wspólne określanie potrzeb i problemów, propozycje ich rozwiązań oraz realizacja zaplanowanych działań zaowocują zrównoważonym rozwojem obszaru.

ROZDZIAŁ I Charakterystyka LGD

1.1 Nazwa LGD

1. **Nazwa LGD:** Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ”;
2. **Siedziba:** 38 - 212 Brzyska 11A;
3. **Forma organizacyjno-prawna:** stowarzyszenie specjalne posiadające osobowość prawną;
4. **Data wpisu do KRS:** 28.08.2008 r. przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego;
5. **Nr KRS:** 0000312600;
6. **REGON:** 180362373;
7. **NIP:** 6852263070;
8. **Numer w ewidencji ARiMR:** 062972521;
9. **Organ sprawujący nadzór** – Marszałek Województwa Podkarpackiego.

1.2 Zwięzły opis obszaru

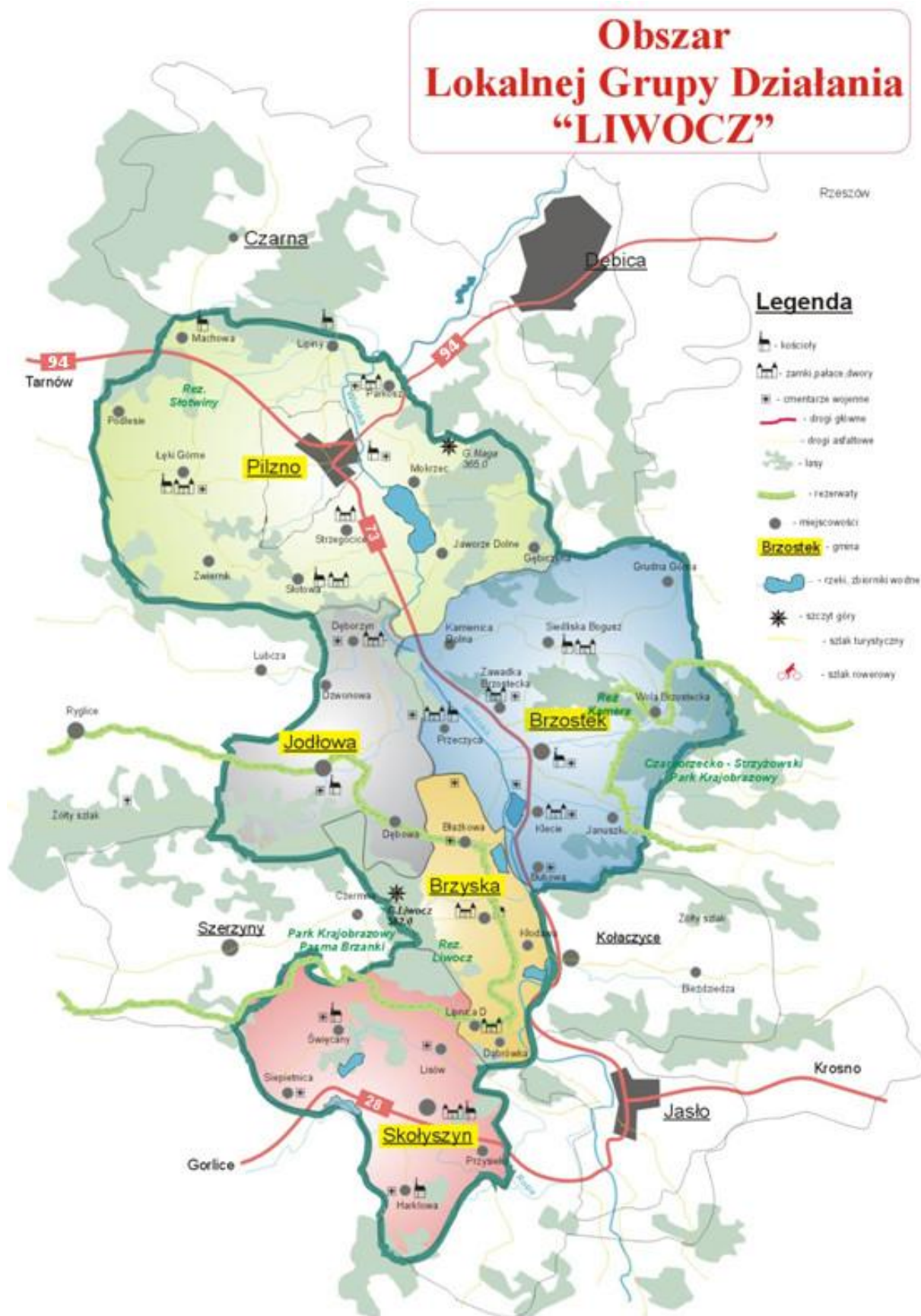
Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność, opracowana dla obszaru LGD „LIWOCZ” obejmuje swym działaniem teren pięciu gmin położonych w południowo – zachodniej części województwa podkarpackiego. W skład LGD wchodzi gminy: Brzyska, Skołyszyn, Brzostek, Jodłowa i Pilzno. Jest to obszar spójny przestrzennie. Granica obszaru przebiega po granicach administracyjnych gmin. Obejmuje przylegające do siebie 3 gminy wiejskie i dwie miejsko – wiejskie, gdzie liczba mieszkańców w miastach Pilzno i Brzostek nie przekracza 20 000 osób.

Tabela nr 1. Liczba ludności w gminach i powierzchnia gmin

Nazwa gminy		Typ gminy	Liczba ludności		Powierzchnia (km ²)		Liczba miejscowości
Skołyszyn		wiejska	12512		77,92		14
Brzyska		wiejska	6464		45,13		7
Jodłowa		wiejska	5425		59,86		5
Brzostek	miasto	miejsko - wiejska	2718	13187	9,02	122,62	19
	gmina		10469		113,60		
Pilzno	miasto	miejsko - wiejska	4792	17969	16,01	165,21	18
	gmina		13177		149,20		
Razem obszar LGD			55557		470,74		63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2013 r.

1.3 Mapa obszaru objętego Strategią

Źródło: Opracowanie własne G. Mikoś

Administracyjnie obszar Stowarzyszenia LGD „LIWOCZ” objęty opracowaniem, należy do województwa podkarpackiego i dwóch powiatów: jasielskiego (gmina Skołyszyn i Brzyska), oraz dębickiego (gmina Jodłowa, Brzostek i Pilzno).

Od zachodu obszar LGD graniczy z województwem małopolskim, od północy z gminami Czarna i Dębica w powiecie dębickim, a na wschodzie z powiatem ropczycko – sędziszowskim i strzyżowskim. Południowa część graniczy z gminami Jasło i Kołaczyce w powiecie jasielskim.

Powierzchnia obszaru LGD „LIWOCZ” wynosi 470,74 km², co stanowi 2,6% powierzchni województwa podkarpackiego, w tym 25,03 km² zajmują miasta Pilzno i Brzostek. Obszar LGD stanowią w zdecydowanej większości tereny wiejskie (94,67% obszaru).

Obszar objęty LSR leży w większości na terenach Pogórza Karpackiego oraz w Kotlinie Sandomierskiej. Przyjmując dokładniejszy podział fizjograficzny Kondrackiego teren ten znajduje się od wschodu w subregionie Pogórza Strzyżowskiego, zachodu Pogórza Ciężkowickiego, a od południa w obrębie Równiny (Dołów) Jasielsko- Sanockich.

1.4 Opis procesu tworzenia partnerstwa

Pierwsze pomysły utworzenia LGD pojawiły się już w 2007 roku. Głównymi inicjatorami tego działania byli wójtowie, a szczególnie Ryszard Papciak – Wójt Gminy Brzyska. Pierwowzór obecnej Lokalnej Grupy Działania „LIWOCZ” stanowiło Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Góra Liwocz”, które utworzone zostało w ramach Pilotażowego Programu Leader+ w dniu 19 września 2004 roku, a w dniu 18 listopada 2004 r. zostało wpisane do rejestru sądowego (KRS) nr: 221710 przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie. Przygotowana wówczas Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmowała obszar gmin: Brzostek, Brzyska, Jodłowa, Kołaczyce i Skołyszyn. Siedzibą stowarzyszenia była miejscowość Brzyska. Stowarzyszenie „Góra Liwocz” w ramach swojego działania wydało pozycję książkową: „Wspomnienia o Księdzu Prałacie Władysławie Gwoździckim [1900-1988]. Pamięcią serca pisane”, ponadto pozyskało środki na rozpoczęcie cyklicznej imprezy pn. „Dni Liwocza - czyli ratujmy zanikające zawody i umiejętności rzemieślnicze bo to wielkie bogactwo naszej kultury”.

Prace nad utworzeniem LGD w obecnej formie rozpoczęły się już w II połowie 2007 r. gdy gminy wyraziły chęć działania w partnerstwie. Pierwsze spotkanie związane z powstaniem partnerstwa rozpoczęły się od szkolenia przeprowadzonego w Brzyskach w maju 2008 r. przez pracownika Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Boguchwale Pana T. Płoszaja. Spotkanie to miało charakter informacyjny o możliwościach, jakie daje Lokalna Grupa Działania. Po tym spotkaniu w miarę regularnie rozpoczęły się spotkania robocze przedstawicieli poszczególnych gmin, w których często brali udział sami wójtowie. Ostatecznie w dniu 01.07.2008 r. po wcześniejszym nawiązaniu partnerstwa z przedstawicielami trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego doszło do spotkania założycielskiego. Odbyło się ono w Brzyskach. Wzięło w nim udział 26 członków założycieli. W późniejszych latach liczba członków stowarzyszenia systematycznie rosła, aby w grudniu 2015 r. osiągnąć liczbę 68 członków.

W dniu 05.01.2009 r. Walne Zebranie Członków LGD „LIWOCZ” uchwaliło Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2009 – 2015. W strategii zaplanowano do realizacji następujące cele:

1. Cel ogólny 1: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wykorzystanie naturalnych i kulturowych zasobów dla podniesienia atrakcyjności, rozwoju turystyki i sportu, a w nim cele szczegółowe:
  - 1.1. Wzrost atrakcyjności oferty turystycznej poprzez rozwój usług publicznych i komercyjnych
  - 1.2. Wzrost kompetencji mieszkańców obszaru w zakresie kultywowania dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego

2. Cel ogólny 2 Rozwój małej przedsiębiorczości i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy, a w nim cel szczegółowy:

2.1. Wspieranie mieszkańców obszaru w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej

W dniu 21.05.2009 r. przedstawiciele Zarządu Stowarzyszenia podpisali umowę ramową na realizację LSR, której budżet wynosił 8 125 644,00 zł. Budżet na poszczególne działania przedstawiał się następująco:

4.1/413 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – 6 368 748,00 zł

4.21 Wdrażanie projektów współpracy – 164 709,00 zł;

4.31 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania – 1 592 187,00 zł

Przez okres realizacji LSR, LGD ogłosiło 27 naborów wniosków. W wyniku ogłoszonych naborów wpłynęło 175 wniosków. Do dofinansowania wybrano 139 wniosków, a zrealizowano 109. Został zrealizowany również projekt współpracy z dwoma innymi lokalnymi grupami działania. Z dniem 30.06.2015 r. zakończyliśmy realizację Lokalnej Strategii Rozwoju, a stopień realizacji budżetu w ramach działania 4.1/413 wyniósł prawie 96%, a wskaźnik realizacji działania 4.1/413 do całego budżetu LGD wyniósł 79,15%. Przyjęte wówczas wskaźniki zostały osiągnięte, a przyglądając się szczególnie zrealizowanym operacjom uznać należy, że przyczyniły się one z jednej strony do zintegrowania zasobów ludzkich, jak również zasobów instytucjonalnych. Poziom współpracy zarówno samorządów jak i przedsiębiorców skupionych wokół Lokalnej Grupy Działania znacznie się polepszył. Relacje pomiędzy przedstawicielami różnych sektorów polepszyły się i nabrały charakteru wspólnego zaufania ale i poczucia, że tylko współpraca może przynieść wymierne korzyści. Potencjał ten powinien zostać wykorzystany poprzez dalszy, systematyczny ich rozwój, doinwestowanie a także dokształcenie zasobów zaangażowanych w realizację poszczególnych działań.

Tak zintegrowany kapitał ludzki wykorzystany zostanie do dalszego rozwoju regionu w zakresie kultywowania odziedziczonych wartości kulturowych, realizacji działań edukacyjnych oraz rozwoju bazy pozwalającej na dalszą integrację zasobów osobowych i instytucjonalnych.

Poza realizacją LSR, LGD realizowała również inne projekty. W 2009 r. realizowała na terenie gminy Brzyska projekt w ramach Programu Integracji Społecznej, który był skierowany do dzieci i młodzieży z terenu gminy Brzyska i polegał na organizowaniu zajęć rekreacyjno – sportowych. Wartość projektu to 36 000,00 zł.

Kolejnym projektem był projekt pt.: „Agroturystyka – inwestycją w przyszłość” realizowany w ramach działania 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich w ramach POKL. Wartość tego projektu wynosiła 48 000,00 zł.

Doświadczenie LGD „LIWOCZ” w realizacji LSR na lata 2009 – 2015 zostały pozytywnie ocenione przez mieszkańców, beneficjentów oraz członków pod kątem trafności, użyteczności i skuteczności. Wszystkie te grupy widzą, że realizacja LSR pozytywnie oddziałuje na obszar LGD i chcą kontynuować rozpoczęte działania. Zbudowany dotychczas potencjał zostanie wykorzystany w celu realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016 – 2022 i pozwoli na jeszcze sprawniejsze i efektywniejsze wykorzystywanie środków z Unii Europejskiej.

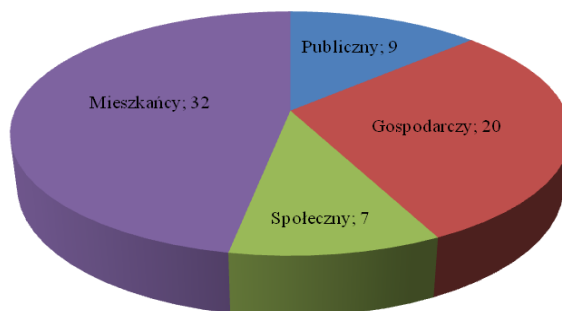
1.5 Opis struktury LGD

Zgodnie z założeniami podejścia RLKS, Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ” jest partnerstwem w skład którego wchodzi przedstawiciele instytucji publicznych, lokalni partnerzy społeczni i gospodarczy oraz mieszkańcy. Budowanie partnerstwa LGD „LIWOCZ” oraz tworzenie Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność polega na stopniowym włączaniu nowych grup interesów, środowisk społecznych i zawodowych oraz poszerzaniu reprezentacji partnerstwa o przedstawicieli tych grup i środowisk. Proces przyjmowania nowych członków jest ciągły i nie

zakończy się po złożeniu wniosku o wybór LSR do realizacji. LGD jest dynamicznym podmiotem, który dostosowuje się do specyfiki lokalnej.

Wykres nr 1. Reprezentatywność poszczególnych sektorów w LGD „LIWOCZ”.

Źródło: Opracowanie własne, stan na 12.12.2015 r.

Strukturę Stowarzyszenia LGD „LIWOCZ” tworzą:

1. Walne Zebranie Członków, które stanowi najwyższą władzę Stowarzyszenia. Odpowiedzialne jest przede wszystkim za uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia, podejmowanie uchwał w sprawie zatwierdzenia i aktualizacji LSR, zatwierdzanie kryteriów wyboru operacji oraz wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady, a także rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań finansowych, Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady oraz podejmowanie pozostałych decyzji przewidzianych w statucie.
2. Rada organ decyzyjny Stowarzyszenia, do którego kompetencji należy przede wszystkim: dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR. Szczegółowy opis znajduje się w punkcie 6 rozdziału.
3. Zarząd działa w imieniu Stowarzyszenia, realizując cele statutowe, kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia (na podstawie uchwał WZC), a także reprezentuje Stowarzyszenie i kieruje jego bieżącą działalnością w okresie między Walnymi Zebraniem.
4. Komisja Rewizyjna, do której podstawowych kompetencji należy kontrolowanie działalności Stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej (w tym występowanie do Zarządu z wnioskami pokontrolnymi oraz żądanie wyjaśnień), a także dokonywanie oceny pracy Zarządu.

Biuro Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „LIWOCZ” jest jednostką administracyjną Stowarzyszenia, która kieruje pracami organizacyjnymi i przygotowawczymi. Prowadzi sprawy LGD, między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz Stowarzyszenia oraz pełną obsługę w zakresie spraw administracyjnych, finansowych i organizacyjnych. Biurem kieruje kierownik Biura zatrudniony przez Zarząd Stowarzyszenia LGD „LIWOCZ”, który może z upoważnienia Zarządu reprezentować Stowarzyszenie na zewnątrz w granicach umocowania. Pracownicy biura prowadzą działania animacji lokalnej i współpracy oraz prowadzą doradztwo dla potencjalnych Wnioskodawców.

W celu zapewnienia prawidłowej i sprawnej realizacji zadań biura, stowarzyszenie dysponuje biurem o powierzchni 34 m² składającym się z dwóch pomieszczeń biurowych i archiwum oraz z możliwości korzystania nieodpłatnie z sali konferencyjnej. Personel biura to osoby, z wieloletnim doświadczeniem w zakresie wdrażania LSR. Zgodnie ze statutem personel biura zatrudniany jest przez Zarząd. Zarząd także dostosowuje strukturę i skład osobowy biura do realnych potrzeb Stowarzyszenia oraz jego możliwości finansowych i organizacyjnych. Biurem Stowarzyszenia kieruje Kierownik Biura. Odpowiada on bezpośrednio za organizację pracy całego personelu. Biuro

Stowarzyszenia pracuje według uchwalonego regulaminu, w którym określona jest struktura organizacyjna biura oraz są wskazane kompetencje i wymagania na konkretnych stanowiskach.

Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w prace na rzecz Stowarzyszenia wynikają bezpośrednio z realizacji poprzedniej LSR i merytorycznie odpowiadają funkcjom, jakie te osoby pełnią. Zarówno kierownik biura jak i główny księgowy są gruntownie przygotowani do pracy na tych stanowiskach. Doświadczenie pracowników biura stanowi załącznik do wniosku o wybór LGD do realizacji Strategii.

1.6 Opis składu organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ” jest Rada, składająca się z 8 osób, w tym Przewodniczącego, Zastępcy Przewodniczącego i Sekretarza. Do kompetencji Rady należy przede wszystkim: dokonywanie oceny projektów i wybór operacji które mają być realizowane w ramach LSR, a także ustalanie przyznanej kwoty wsparcia.

W dniu 21 grudnia 2015 r. w drodze uchwały Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD „LIWOCZ” wybrano skład Rady. W jej skład weszło 8 członków reprezentujących wszystkie sektory oraz przedstawiciele mieszkańców. Reprezentatywność poszczególnych organów rozłożono w sposób równomierny, dbając o to by każdemu z nich przypadła równa liczba reprezentantów, zapobiegając tym samym dominacji jakiegokolwiek sektora. Reprezentatywność każdego z sektorów wynosi 25%. Przynależność do poszczególnych sektorów określono na podstawie złożonych deklaracji.

W celu profesjonalnej realizacji zadań stowarzyszenia polegających na ocenie i wyborze wniosków oraz ustalaniu kwot wsparcia członkowie Rady muszą posiadać odpowiednią wiedzę i kompetencje.

Wymagane i wykorzystywane będzie przede wszystkim doświadczenie zdobyte realizacji LSR na lata 2009-2015, które posiada czterech członków rady, którzy byli członkami Rady w okresie realizacji poprzedniej LSR.

Aby podnieść wiedzę i kompetencje członków Rady zaprojektowany został plan szkoleń. Plan szkoleń przygotowujący będzie w oparciu o zgłoszone przez przedstawicieli rady zapotrzebowania na szkolenia. W 2016 roku przewidziane są szkolenia z zakresu procedur oceny i wyboru operacji.

Skład Rady został szczegółowo opisany w załączniku do wniosku o wybór LSR.

1.7 Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Ocena, wybór i ustalenie kwoty wsparcia operacji dokonywany jest w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania. Na poziomie podejmowania decyzji żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu. Rada wyklucza więc dominację jakiegokolwiek grupy i w ten sposób unika konfliktu interesów.

Działalność Rady reguluje Statut Stowarzyszenia oraz Regulamin Rady. Znajdują się w nim uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków w ocenie, wyborze i ustalaniu kwoty wsparcia operacji, szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady, podejmowania decyzji w zakresie wyboru operacji, protokołowania posiedzeń i zasad wynagradzania.

Zarząd stowarzyszenia LGD „LIWOCZ” prowadzi rejestr interesów, bazujący na oświadczeniach przedstawicieli organu decyzyjnego. Dbając o prawidłowość wyborów dokonywanych przez członków Rady podejmuje się działania dyscyplinujące wobec członków, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach rady lub też podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny). Dla zapewnienia prawidłowości wyborów dokonanych przez członków Rady LGD „LIWOCZ”

przewidziane są także działania dyscyplinujące w przypadku gdy członek organu decyzyjnego opuścił 2 kolejne posiedzenia Rady bez usprawiedliwienia lub nierzetelnie wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków.

1.8 Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Zasady funkcjonowania LGD regulują następujące dokumenty:

Statut uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków. Zakres uregulowań jest zgodny z przepisami ustawy prawo o stowarzyszeniach oraz ustawą o rozwoju lokalnym. Organem nadzoru jest Marszałek Województwa Podkarpackiego. Ustala kompetencje organów stowarzyszenia w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji, zmian w regulaminach Walnego Zebrania Członków, Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej. Statut określa zasady nabywania i utraty członkostwa oraz w jego organach. Określa skład i kompetencje organów stowarzyszenia.

Regulamin Walnego Zebrania Członków określa zasady: zwoływania, organizacji i protokołowania posiedzeń oraz podejmowania uchwał.

Regulamin Zarządu określa zasady zwoływania, organizacji i protokołowania posiedzeń oraz podejmowania uchwał.

Regulamin Komisji Rewizyjnej określa zasady zwoływania, organizacji, protokołowania posiedzeń, podejmowania uchwał oraz prowadzenia działań kontrolnych.

Regulamin Rady określa zasady zwoływania, organizacji i protokołowania posiedzeń, podejmowania uchwał, wyłączenia lub wyłączenia się członka rady z oceny wniosków.

Regulamin Biura LGD określa zasady zatrudniania, wynagradzania pracowników, uprawnienia pracowników biura, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, opis oceny efektywności świadczonego przez pracowników biura doradztwa.

Polityka rachunkowości zawiera ogólne zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych, sporządzania sprawozdań finansowych, metody i terminy inwentaryzacji składników majątku.

Procedury wyboru i oceny operacji dla podmiotów innych niż LGD określają szczegółowo tryb naborów, zasady wyboru operacji i oceny według lokalnych kryteriów.

Procedury wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych określają szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru i oceny grantobiorców według lokalnych kryteriów, monitorowanie i kontrolę grantobiorców.

Wszystkie dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD znajdują się na stronie internetowej www.lgdliwocz.pl i są zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

ROZDZIAŁ II Partycypacyjny charakter LGD

Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność dla obszaru Stowarzyszenia LGD „LIWOCZ” została wypracowana przy czynnym udziale przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego oraz mieszkańców. Tworzenie Strategii przebiegało zgodnie ze standardami planowania strategicznego, przechodząc przez kolejne etapy, tj.: diagnozę i analizę SWOT, określanie celów i wskaźników LSR oraz opracowanie planu działania, opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru, opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji, przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR.

Bezpośrednią pracę związaną z przygotowaniem LSR wykonał zespół roboczy ds. LSR powołany w drodze uchwały Zarządu Stowarzyszenia LGD „LIWOCZ”. W skład zespołu roboczego weszli członkowie Zarządu i pracownicy biura.

Prace nad dokumentem były prowadzone metodami aktywnymi, w różnej formie: otwarte spotkania konsultacyjne, spotkania fokusowe, indywidualne konsultacje, konsultacje treści LSR poprzez stronę internetową, ankiety, wysłuchanie publiczne.

Zatem partycypacyjny charakter LSR wynika z ciągłego zaangażowania wszystkich interesariuszy dokumentu w proces powstawania kluczowych zapisów strategii. Dlatego też w procesie opracowywania LSR, jako kluczowe – obok danych wynikających ze statystyki publicznej – uznawano informacje pochodzące z szerokich konsultacji społecznych, w których uczestniczyli przedstawiciele głównych grup istotnych z punktu widzenia realizacji zapisów dokumentu: przedstawiciele wspólnot samorządowych, mieszkańcy obszaru LGD, członkowie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedsiębiorcy oraz lokalni wytwórcy.

2.1 Opis metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR

W trakcie prac nad Strategią Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016 – 2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ” wykorzystano następujące metody partycypacji:

1. **Otwarte spotkania konsultacyjne** – jest to jedno z najczęściej stosowanych narzędzi partycypacyjnych. Na zaproszenie LGD, w spotkaniu mogli wziąć udział wszyscy zainteresowani mieszkańcy. W spotkaniach udział wzięło 137 osób. Reprezentatywność poszczególnych sektorów w otwartych spotkaniach konsultacyjnych: sektor społeczny: 56, sektor gospodarczy: 23, sektor publiczny: 26, mieszkańcy: 32. Terminy i miejsca spotkań: Brzyska, 17.09 i 07.12.2015 r., Skołyszyn, 22.09 i 08.12.2015 r., Brzostek, 21.09 i 09.12.2015 r., Jodłowa, 18.09 i 11.12.2015 r., Pilzno, 23.09 i 10.12.2015 r.
2. **Spotkania fokusowe** – odbyły się dwa fokusy. Na pierwsze spotkanie, (12.12.2015 r., godz. 9:00 w Brzyskach) zostali zaproszeni przedstawiciele sektora społecznego, czyli osoby, które działają w organizacjach pozarządowych, grupach nieformalnych oraz lokalni liderzy. W spotkaniu uczestniczyło 7-miu przedstawicieli sektora społecznego. Drugie spotkanie (12.12.2015 r., godz. 12:15 w Brzyskach) skierowane było do przedsiębiorców, osób prowadzących działalność gospodarczą oraz tych wszystkich, którzy zamierzają rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej. Uczestniczyło w nim 6 osób. Poprzez liczne pytania i dyskusje zostały zebrane opinie dotyczące poszczególnych elementów budowanej strategii.
3. **Indywidualne konsultacje** – odbywały się w punkcie konsultacyjnym, a uczestnikami były osoby, które nie mogły wziąć udziału w innych formach konsultacji. Z tej formy konsultacji w okresie od lipca do grudnia skorzystało pięć osób – trzy z sektora gospodarczego, jedna ze społecznego i jedna z publicznego. W ramach konsultacji indywidualnych były poruszane sprawy dotyczące poszczególnych etapów budowanej strategii oraz oczekiwań związanych z ze sposobem jej realizacji.

4. **Konsultacje treści LSR poprzez stronę internetową** – wszystkie elementy opracowywanej strategii były na bieżąco poddawane konsultacjom poprzez zamieszczanie na stronie internetowej. Uwagi, propozycje zmian lub uzupełnień można było przekazać telefonicznie lub przesyłać pocztą elektroniczną.
5. **Ankieta elektroniczna CAWI** (Computer-Assisted Web Interview) – wspomagany komputerowo wywiad w formie ankiety on-line. Przygotowana w serwisie ankieta została umieszczona na stronie internetowej LGD. Mieszkańcy zidentyfikowali słabe i mocne strony obszaru LGD, a także potencjały rozwojowe obszaru oraz preferowane kierunki działania. Podsumowali także dotychczasową działalność LGD. Z tej formy konsultacji skorzystało 32 osoby. Termin prowadzenia badania ankietowego: wrzesień – październik 2015 r.
6. **Ankieta audytoryjna** – tożsama z ankietą elektroniczną, udostępniana w biurze LGD oraz w urzędach gmin wchodzących w skład LGD, miała na celu zebranie danych od możliwie szerokiego spektrum beneficjentów LSR. Wpłynęło 72 ankiety. Termin prowadzenia badania ankietowego: wrzesień – październik 2015 r.
7. **Wysłuchanie publiczne** – zostało przeprowadzone 28.12.2015 r. uczestniczyło w nim 23 osoby. Celem wysłuchania było przedstawienie zapisów Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność wszystkim zainteresowanym w rozwój obszaru LGD. W trakcie wysłuchania można było wносить uwagi i propozycje do poszczególnych zapisów strategii, czy zaproponowanych rozwiązań.

W poszczególnych etapach prac nad LSR wykorzystano różnorodne metody partycypacji, angażując tym samym możliwie szerokie spektrum uczestników:

Etap I – definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza):

Wyzwania stojące przed społecznością lokalną, identyfikowane były w drodze analiz statystyki publicznej oraz w oparciu o następujące metody partycypacyjne:

1. Ankieta elektroniczna CAWI (opis w pkt. 5);
2. Ankieta audytoryjna (opis w pkt. 6);
3. Otwarte spotkania konsultacyjne (opis w pkt. 1);
4. Spotkania fokusowe (opis w pkt. 2);
5. Konsultacje treści LSR poprzez stronę internetową (opis w pkt. 4);
6. Indywidualne konsultacje (opis w pkt. 3);
7. Wysłuchanie publiczne (opis w pkt. 7).

Efekt: powstała diagnoza obszaru LGD, określono także słabe i mocne strony LGD (SWOT) oraz wstępną wersję celów LSR.

Etap II – identyfikacji grup docelowych strategii:

Grupy docelowe LSR identyfikowano głównie w początkowej fazie prac nad strategią – statystyka publiczna oraz poprzez następujące metody partycypacyjne:

1. Ankieta elektroniczna CAWI (opis w pkt. 5);
2. Ankieta audytoryjna (opis w pkt. 6);
3. Otwarte spotkania konsultacyjne (opis w pkt. 1);
4. Spotkania fokusowe (opis w pkt. 2);
5. Konsultacje treści LSR poprzez stronę internetową (opis w pkt. 4);
6. Indywidualne konsultacje (opis w pkt. 3);
7. Wysłuchanie publiczne (opis w pkt. 7).

Grupa docelowa: przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, w tym mieszkańcy i organizacje pozarządowe z obszaru LGD.

Efekt: Zdefiniowane kluczowe grupy docelowe jako istotne w rozwoju LGD, w tym grupy defaworyzowane.

Etap III – określania celów i ustalania ich hierarchii

Budowę celów wynikających ze zidentyfikowanych problemów oparto o następujące metody:

1. Ankieta elektroniczna CAWI (opis w pkt. 5);
2. Ankieta audytoryjna (opis w pkt. 6);
3. Otwarte spotkania konsultacyjne (opis w pkt. 1);
4. Spotkania fokusowe (opis w pkt. 2);
5. Konsultacje treści LSR poprzez stronę internetową (opis w pkt. 4);
6. Indywidualne konsultacje (opis w pkt. 3);
7. Wysłuchanie publiczne (opis w pkt. 7).

Efekt: Projekt LSR przygotowany z udziałem społeczności lokalnej.

Etap IV - poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii

Adekwatność rozwiązań w kontekście faktycznych potrzeb społecznych zapewniono m.in. poprzez następujące metody:

1. Ankieta elektroniczna CAWI (opis w pkt. 5);
2. Ankieta audytoryjna (opis w pkt. 6);
3. Otwarte spotkania konsultacyjne (opis w pkt. 1);
4. Spotkania fokusowe (opis w pkt. 2);
5. Konsultacje treści LSR poprzez stronę internetową (opis w pkt. 4);
6. Indywidualne konsultacje (opis w pkt. 3);
7. Wysłuchanie publiczne (opis w pkt. 7).

Efekt: Zdefiniowane przez mieszkańców pomysły i przedsięwzięcia, które zapewnią rozwój LGD w kontekście niwelowania lub zmniejszania barier wykluczenia i wykorzystania potencjału obszaru i mieszkańców.

Etap V - formułowania wskaźników realizacji LSR

Przy formułowaniu wskaźników zastosowano następujące metody:

1. Otwarte spotkania konsultacyjne (opis w pkt. 1);
2. Spotkania fokusowe (opis w pkt. 2);
3. Konsultacje treści LSR poprzez stronę internetową (opis w pkt. 4);
4. Indywidualne konsultacje (opis w pkt. 3);
5. Wysłuchanie publiczne (opis w pkt. 7).

Efekt: wskaźniki ustalone w oparciu o propozycje zespołu roboczego, skonsultowane i zaopiniowane w drodze konsultacji.

Podczas konsultacji społecznych w ramach opracowywania LSR wykorzystane zostały różnorodne metody, dzięki temu zagwarantowany został szeroki udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji strategicznych dla obszaru LGD „LIWOCZ”.

Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR, zostały każdorazowo zaprezentowane przy charakterystyce danego etapu.

Należy zauważyć, iż dołożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających mieszkańców, stanowi istotny fundament dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców.

2.2 Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR

Partycypacja mieszkańców obszaru LGD nie została ograniczona wyłącznie do procesu opracowania Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność. Zapisy dokumentu zakładają bezpośrednie zaangażowanie społeczności lokalnej w proces jego realizacji, nie tylko za sprawą aktywności beneficjentów w realizacji założonych celów i przedsięwzięć, ale także na etapie:

1. **Monitorowania i oceny realizacji strategii** – procedury monitoringu LSR zakładają aktywny udział społeczności lokalnej w bieżącej ocenie jakości doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD, w tym także z zakresu animacji lokalnej oraz współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Ponadto mieszkańcy, zgodnie z założonym planem komunikacji, mają możliwość bezpośredniego zwrócenia uwagi na problemy związane z realizacją LSR oraz uczestnictwa w otwartych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych.
2. **Aktualizacji strategii** – w przypadku trudności z realizacją LSR lub braku społecznej akceptacji jej zapisów przewiduje się uruchomienie działań naprawczych, które w całości opierają się na uczestnictwie społeczności lokalnej w przygotowaniu i zaprojektowaniu zmian do zaktualizowanej wersji LSR.
3. **Opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji** – jednym z elementów monitorowania i oceny realizacji LSR jest także bieżące kontrolowanie poziomu akceptacji dla kryteriów wyboru operacji. Beneficjenci będą mieli możliwość zgłaszać uwagi dotyczące problemów z ich spełnieniem bezpośrednio w Biurze LGD, jak i na otwartych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych, a także poprzez wypełnianie ankiet monitorujących po zakończeniu realizowanej operacji.

2.3 Metody, które będą wykorzystywane do animacji społeczności

Metody, które będą wykorzystywane do animacji społeczności lokalnej zostały dostosowane do poszczególnych grup docelowych oraz zakresu wsparcia w ramach LSR i przedstawiają się następująco:

1. Aktywizacja mieszkańców - za pomocą organizacji kampanii informacyjnej i bezpośrednich spotkań;
2. Aktywizacja organizacji pozarządowych i osób fizycznych - za pomocą organizacji kampanii informacyjnej, bezpośrednich spotkań i cyklu szkoleniowego – projekty grantowe;
3. Aktywizacja osób fizycznych chcących założyć działalność gospodarczą (szczególnie tych z grup defaworyzowanych pod kątem dostępu do rynku pracy) - za pomocą organizacji kampanii informacyjnej, bezpośrednich spotkań i cyklu szkoleniowego – podejmowanie działalności gospodarczej;
4. Aktywizacja przedsiębiorców chcących rozwinąć prowadzoną działalność gospodarczą - za pomocą organizacji kampanii informacyjnej, bezpośrednich spotkań i cyklu szkoleniowego – rozwój przedsiębiorstw;
5. Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego - za pomocą organizacji kampanii informacyjnej, bezpośrednich spotkań i cyklu szkoleniowego - rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej;
6. Aktywizacja grup defaworyzowanych pod kątem dostępu do rynku pracy – premiowanie tych operacji, które zakładają zatrudnianie osób ze wskazanej grupy, organizacja kampanii informacyjnej, bezpośrednie spotkania i cykl szkoleniowy;
7. Aktywizowanie osób zagrożonych wykluczeniem – premiowanie tych operacji, które zakładają budowę infrastruktury społecznej bądź rozwój oferty skierowanej do osób w wieku poprodukcyjnym oraz bezpośrednie spotkania.

ROZDZIAŁ III Diagnoza - opis obszaru i ludności

3.1 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów odnoszących się do tych grup

W trakcie przeprowadzanych konsultacji najczęściej wskazywano, że grupami defaworyzowanymi na obszarze LGD są:

- Bezrobotni – 57%
- Niepełnosprawni – 39%
- Osoby starsze – 38%
- Młodzież od 18 – 25 roku – 30%

Odczucia mieszkańców znajdują potwierdzenie w badaniach własnych. Na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy stwierdzono, że wśród bezrobotnych znaczący udział stanowią osoby długotrwale bezrobotne, dlatego to właśnie tą grupę wskazano jako jedną z grup defaworyzowanych.

3.1.1 Długotrwale bezrobotni

W opiniach osób uczestniczących w konsultacjach, osoby bezrobotne stanowią najważniejszą grupę wymagającą wsparcia (57%). Natomiast udział osób długotrwale bezrobotnych, wynosi 41,3% w ogóle osób bezrobotnych w roku 2014. Niepokojącym zjawiskiem jest zwiększający się odsetek osób długotrwale bezrobotnych do ogólnej liczby osób pozostających bez pracy, mimo, że poziom bezrobocia od 2014 r. zaczął spadać.

Tabela nr 2. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Liczba osób długotrwale bezrobotnych			
	na 31.12.2011	na 31.12.2012	na 31.12.2013	na 31.12.2014
Gmina Brzyska	243	220	199	182
Gmina Skołyszyn	537	548	566	478
Gmina Brzostek	206	285	304	288
Gmina Jodłowa	79	81	83	68
Gmina Pilzno	270	344	384	362
Razem obszar LGD "LIWOCZ"	1335	1478	1536	1378
Procentowy udział w liczbie bezrobotnych	37,86	39,36	40,95	41,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy w Dębicy i Jaśle.

Grupa ta stanowi główny problem w danym środowisku, stąd przedmiotową grupę uważa się za kluczową grupę docelową, którą należy wesprzeć w ramach realizacji LSR.

Do głównych problemów tej grupy należą:

- dyskryminacja osób długotrwale bezrobotnych, jako kandydatów na potencjalnych pracowników;
- brak umiejętności autoprezentacji osób długotrwale bezrobotnych podczas rozmów kwalifikacyjnych;
- obniżona motywacja do podjęcia pracy osób pozostających bez pracy w dłuższym okresie;
- niski poziom wykształcenia osób długotrwale bezrobotnych;
- słabe kwalifikacje zawodowe osób długotrwale bezrobotnych;

- spadek motywacji i obniżenie poczucia sprawczości w życiu osoby pozostającej długotrwale bez pracy, a także obniżenie poczucia własnej wartości, a nawet depresja;
- kłopoty finansowe osób dotkniętych problemem długotrwałego bezrobocia (m.in. brak środków na aktywne poszukiwanie pracy);
- podejmowanie nieoficjalnego zatrudnienia przez osoby długotrwale bezrobotne.

Na obszarze objętym niniejszą strategią szansą na zmniejszenie poziomu bezrobocia jest podejmowanie działalności gospodarczej przez osoby bezrobotne. W obszarze interwencji powinny się znaleźć przedsięwzięcia z zakresu zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz pobudzenie aktywności mieszkańców do poszukiwania źródeł dochodów. Natomiast dla osób już prowadzących działalność gospodarczą wsparcie finansowe na utworzenie dodatkowych miejsc pracy.

3.1.2 Niepełnosprawni

Za kolejną grupę defaworyzowaną należy uznać niepełnosprawnych. Na obszarze działania LGD „LIWOCZ” niepełnosprawni zarejestrowani w PUP-ach nie stanowią wysokiego odsetka wśród ogółu bezrobotnych, ale w tej grupie większość stanowią osoby, które nie są aktywne na rynku pracy i pozostają w domu.

Tabela nr 3. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych			
	na 31.12.2011	na 31.12.2012	na 31.12.2013	na 31.12.2014
Gmina Brzyska	12	15	11	11
Gmina Skołyszyn	25	29	30	38
Gmina Brzostek	27	39	35	33
Gmina Jodłowa	13	10	11	8
Gmina Pilzno	30	32	37	33
Razem obszar LGD "LIWOCZ"	107	125	124	123
Procentowy udział w liczbie bezrobotnych (%)	3,03	3,33	3,31	3,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy w Dębicy i Jaśle.

W opinii 39% osób uczestniczących w konsultacjach słabo wspierane na obszarze działania LGD są też osoby niepełnosprawne. Stanowią one blisko 4% ogółu bezrobotnych. Choć nie jest to tak liczna grupa jak w przypadku osób długotrwale bezrobotnych, młodzieży czy osób powyżej 50 roku życia została uznana za kluczową grupę docelową na obszarze realizacji LSR.

Do głównych problemów tej grupy należą:

- pozostawanie poza rynkiem pracy większości osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym (szansa uzyskania świadczenia w postaci renty, jest dla wielu osób znacznie bardziej atrakcyjna, niż podjęcie pracy);
- nieefektywny i nieadekwatny do potrzeb rynku pracy system kształcenia osób niepełnosprawnych;
- stereotypowe myślenie potencjalnych pracodawców na temat osób niepełnosprawnych-pracownicy nieefektywni, kosztowni dla pracodawcy (konieczność dostosowania miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych i konieczność uzyskania pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy);
- bariery systemowe i prawne dla pracodawców przy zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (uregulowania te oceniane są jako nierealne i niedostosowane do potrzeb pracodawcy i pracownika);

- niejasne, skomplikowane i niestabilne przepisy prawa dotyczące zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Skala i skutki bezrobocia, zwłaszcza wśród osób niepełnosprawnych są na tyle istotne, że istnieje powszechne przekonanie o konieczności interwencji zmierzającej do ograniczenia tego zjawiska. W obszarze interwencji powinny się znaleźć przedsięwzięcia z zakresu wspierania bezrobotnych osób niepełnosprawnych w zakładaniu i prowadzeniu własnej działalności gospodarczej oraz pobudzenie aktywności osób niepełnosprawnych do poszukiwania źródeł dochodów.

3.1.3 Młodzież i osoby starsze

Za grupy defaworyzowane uznaje się również młodzież oraz osoby starsze. W dwóch kolejnych tabelach przedstawiono udział ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz w wieku niemobilnym (45+) na obszarze działania LGD „LIWOCZ” oraz w poszczególnych gminach.

Tabela nr 4. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym na obszarze LGD „LIWOCZ”.

Wyszczególnienie	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)				
	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Brzyska	22,61	22,07	21,60	21,07	20,66
Gmina Skołyszyn	20,85	20,44	20,04	19,52	19,30
Gmina Brzostek	23,28	22,91	22,29	21,59	21,11
Gmina Jodłowa	20,98	20,87	20,53	20,00	19,89
Gmina Pilzno	22,72	22,27	21,90	21,52	20,90
Obszar LGD	22,25	21,85	21,40	20,88	20,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Tabela nr 5. Udział ludności w wieku niemobilnym (45+) na obszarze LGD „LIWOCZ”.

Wyszczególnienie	Udział ludności w wieku niemobilnym (%)				
	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Brzyska	20,46	20,49	20,70	20,45	20,64
Gmina Skołyszyn	21,76	21,88	22,02	22,17	22,34
Gmina Brzostek	20,63	21,10	21,19	21,48	21,59
Gmina Jodłowa	21,47	21,86	22,22	22,47	22,75
Gmina Pilzno	19,99	20,31	20,40	20,43	20,85
Obszar LGD	20,74	21,03	21,17	21,27	21,52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

W każdej gminie da się zauważyć konsekwentny spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost udziału osób w wieku niemobilnym (45+). Zachodzące zmiany demograficzne będą nasilać to drugie zjawisko, w związku z czym pojawia się konieczność przywiązywania szczególnej uwagi do ludności w tej (45+) grupie wieku.

W 2014 roku największy udział osób młodych charakteryzował gminę Brzostek i Pilzno, z kolei najmniejszy gminie Skołyszyn. Największy udział ludności w wieku niemobilnym wystąpił natomiast w gminach Jodłowa i Skołyszyn, a najmniejszy – w gminie Brzyska. W strukturze bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze działania LGD osoby młode do 25 roku życia stanowiły 24,99,% ogółu bezrobotnych, zaś osoby powyżej 50 roku życia 15,46%.

Do głównych problemów młodzieży zalicza się:

- wysokie wymagania pracodawców względem osób młodych wchodzących na rynek pracy;

- niedostateczne umiejętności wyboru ścieżki rozwoju zawodowego osób młodych - brak znajomości perspektyw rozwoju rynku pracy;
- niedopasowanie wykształcenia studentów do potrzeb pracodawców;
- staże i praktyki nie przygotowują do przyszłego zawodu;
- ograniczenia personalne i instytucjonalne własnej działalności gospodarczej jako alternatywy wobec zatrudnienia w obcej firmie.

Do głównych problemów osób starszych zalicza się:

- postrzeganie osób powyżej 50 roku życia jako mało elastycznych, niechętnych do podnoszenia kwalifikacji, ze złymi nawykami;
- niewielka liczba ofert pracy dla tej grupy;
- niskie wynagrodzenie i złe warunki pracy;
- pasywne postawy wobec poszukiwań pracy (wyższa aktywność w staraniach się o zasiłek przedemerytalny niż o pracę);
- brak wiary w swoje możliwości, niechęć do zmian i podnoszenia kwalifikacji;
- niski poziom wykształcenia i brak kwalifikacji zawodowych, brak znajomości nowoczesnych technologii;
- niska skłonność do zmiany miejsca zamieszkania w celu zdobycia pracy.

W obszarze interwencji powinny się znaleźć przedsięwzięcia z zakresu szkoleń, kursów kwalifikacyjnych odpowiadające potrzebom rynku pracy. Powinny znaleźć się również przedsięwzięcia z zakresu zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz pobudzenie aktywności mieszkańców do poszukiwania źródeł dochodów. Natomiast dla osób już prowadzących działalność gospodarczą wsparcie finansowe na utworzenie dodatkowych miejsc pracy.

3.2 Charakterystyka gospodarki i branż z potencjałem rozwojowym

3.2.1 Charakterystyka przedsiębiorczości

Gminy tworzące obszar LGD „LIWOCZ” cechuje w dziedzinie gospodarki daleko posunięta wspólnota wyrażająca się podobieństwem struktury ekonomicznej, tradycji gospodarczych oraz walorów stanowiących podstawę dla rozwoju funkcji gospodarczych.

Tabela nr 6. Zmiana liczby przedsiębiorstw na obszarze LGD „LIWOCZ”

L. p.	Sektor	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Liczba firm ogółem	2482	2468	2588	2711	2755
2.	Sektor publiczny	134	137	138	138	136
3.	Sektor prywatny w tym:	2348	2331	2450	2573	2619
3.1	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1999	1969	2072	2190	2214
3.2	Spółki handlowe	67	68	73	74	81
3.3	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	9	9	9	9	11
3.4	Spółdzielnie	12	12	12	13	13
3.5	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	123	129	135	135	137
3.6	Fundacje,	1	1	1	2	3
3.7	inne	137	143	148	150	160

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Według danych GUS liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie LGD „LIWOCZ” na koniec 2014 r. wynosi łącznie 2755 szt. przy 162556 zarejestrowanych w województwie podkarpackim, co stanowi ok 1,7 %.

Pod względem struktury własnościowej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na obszarze LGD „LIWOCZ” w sektorze prywatnym, widoczna jest zdecydowana dominacja firm prowadzonych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Przedsiębiorstwa te stanowią w sumie 84,54 % wszystkich firm zarejestrowanych na badanym terenie. Przy tak dużej przewadze tych form działalności pozostałe podmioty charakteryzują się bardzo niskim udziałem w strukturze przedsiębiorstw w sektorze prywatnym.

Pod tym względem struktura ta jest zbliżona do średniej dla województwa podkarpackiego (77,73%), cechując się jednak większym udziałem osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i niższym udziałem spółek handlowych. Udział spółek handlowych stanowi 6,53% wszystkich firm zarejestrowanych w województwie, a tylko 3,09% na badanym obszarze.

Tabela nr 7 Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LGD „LIWOCZ”

Liczba podmiotów gospodarczych		
Wyszczególnienie	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych na 10000 mieszkańców
Gmina Brzyska	304	469
Gmina Skołyszyn	653	522
Gmina Brzostek	562	426
Gmina Jodłowa	220	407
Gmina Pilzno	1016	566
Obszar LGD "LIWOCZ"	2755	496

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Średnia ilość podmiotów gospodarczych przypadających na 10 000 mieszkańców na diagnozowanym obszarze wynosi 496, gdzie analogiczny wskaźnik dla województwa podkarpackiego sięga poziomu 763. Jest więc niższy od wskaźnika województwa o 35%.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych, wskazać należy na trend zmiany ich ilości na przestrzeni ostatnich lat. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców na badanym obszarze stale rośnie i od 2006 r. odnotował wzrost o 27 % - z poziomu 389 do poziomu 496. Ten sam wskaźnik w województwie podkarpackim w tym samym czasie wzrósł o 14 % - z poziomu 670 do poziomu 763. Oznacza to dynamiczny rozwój terenu LGD w tym zakresie na tle rozwoju województwa, pomimo stale niższego poziomu omawianego wskaźnika.

Tabela nr 8. Struktura przedsiębiorstw na obszarze LGD „LIWOCZ”, ze względu na liczbę zatrudnionych

Wyszczególnienie	Ogółem	0-9	10-49	50-249	250-999
Gmina Brzyska	304	290	14	0	0
Gmina Skołyszyn	653	619	31	3	0
Gmina Brzostek	562	538	22	2	0
Gmina Jodłowa	220	205	15	0	0
Gmina Pilzno	1016	964	45	5	2
LGD "LIWOCZ"	2755	2616	127	10	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Struktura wielkości przedsiębiorstwa ze względu na liczbę zatrudnionych na dzień 31.12.2014 r. na obszarze LGD wskazuje na zdecydowaną przewagę ilościową małych firm. Analogiczna jest sytuacja w województwie podkarpackim. Największy udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych na terenie LGD mają firmy zatrudniające od 0 do 9 osób, stanowią one 94,95 % przedsiębiorstw, w województwie podkarpackim – 95,46 %.

W przypadku struktury zarejestrowanych na obszarze LGD podmiotów gospodarczych według rodzaju prowadzonej przez nich działalności (sekcji PKD) dane wskazują, na zdecydowaną dominację sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), która stanowi 27,80 % wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na badanym terenie (w województwie 26,92 %). Kolejne miejsca w opisywanej strukturze zajmują sekcje F (budownictwo) – 15,03%, C (przetwórstwo przemysłowe) – 11,76%, H (transport i gospodarka magazynowa) – 11,47%. Sekcje te razem stanowią 38,26 % wszystkich zarejestrowanych firm w gminie (w województwie 28,62 %). Największe rozbieżności pomiędzy obszarem LGD a terenem województwa wśród czterech najbardziej popularnych sekcji występują w sekcji H jest to 4,92% na korzyść LGD.

Tabela nr 9. Liczba podmiotów gospodarczych według PKD na obszarze LGD „LIWOCZ”

Branża, dział PKD	
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	33
Górnictwo i wydobywanie	13
Przetwórstwo przemysłowe	324
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	13
Budownictwo	414
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	766
Transport i gospodarka magazynowa	316
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	79
Informacja i komunikacja	37
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	46
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	12
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	139
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	51
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	56
Edukacja	134
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	70
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	64
Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	188

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

W kontekście struktury istniejących przedsiębiorstw znamienny jest w tym zakresie fakt braku na terenie LGD dużych zakładów przemysłowych i dominacja małych firm działających w sferze usług

i handlu, co z jednej strony przekłada się na relatywnie niewielki potencjał istniejących form do generowania nowych miejsc pracy – z drugiej zaś skutkuje np. brakiem uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych.

Ważnym elementem w rozwoju poszczególnych gmin obszaru, który przekłada się również na poprawę jakości życia jest udział podmiotów prawnych i osób fizycznych w dochodach budżetu gmin. Z danych wynika, że ogólna tendencja dochodów gmin pochodzących od osób prawnych i fizycznych jest wzrostowa, co potwierdza atrakcyjność inwestycyjną obszaru i wskazuje, że coraz więcej firm lokuje swoje siedziby na obszarze, a także osoby fizyczne decydują się na założenie działalności gospodarczej. Średni procent udziału w dochodach budżetu gmin w 2014 r. wynosi ok. 21,5%.

Tabela nr 10. Procentowy udział podmiotów prawnych i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w dochodzie budżetu gminy na obszarze LGD „LIWOCZ”

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Brzyska	10,17	13,20	13,47	14,71	16,20
Gmina Skołyszyn	14,06	17,35	20,31	21,78	23,44
Gmina Brzostek	10,34	13,44	14,24	14,28	15,60
Gmina Jodłowa	8,86	11,29	14,27	15,10	16,10
Gmina Pilzno	22,19	25,49	27,04	28,68	28,18
Obszar LGD	14,68	18,14	19,60	20,54	21,52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Obecnie, można ocenić, że znaczenie ekonomiczne obszaru LGD „LIWOCZ” w województwie podkarpackim jest zdecydowanie niewspółmierne w stosunku do posiadanego potencjału.

3.2.2 Charakterystyka branż z potencjałem rozwojowym oraz branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru

Szczególnie interesujący z punktu widzenia przedmiotowej Strategii jest udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw na terenie LGD podmiotów działających w branżach turystycznych i około turystycznych, tzn. wg klasyfikacji PKD: sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) oraz R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją). W tym zakresie obszar LGD charakteryzuje się stosunkowo niskim ich odsetkiem w ogólnej liczbie przedsiębiorstw. W sekcji I działa na obszarze LGD 79 firm co stanowi 2,87% ogółu podmiotów gospodarczych, dla województwa podkarpackiego analogiczny wskaźnik jest równy 2,85%. W sekcji R na diagnozowanym obszarze działa 64 firmy, co daje 2,32% ogółu i jest to poziom zbliżony do województwa podkarpackiego (2,24 %). Dane te wskazują, że ogółem na terenie LGD funkcjonuje 143 podmioty działające w branży turystycznej i okołoturystycznej co stanowi 5,19% wszystkich istniejących podmiotów gospodarczych. Jest to liczba niewielka w stosunku do posiadanego potencjału do rozwoju turystyki a jednocześnie nie odbiegająca, aczkolwiek wyższa od średniej dla całego województwa podkarpackiego, które w odniesieniu do tych 2 branż wynosi 5,09%. Uszczegóławiając te dane tylko do kwestii obiektów noclegowych sklasyfikowanych w dziale 55 Sekcji I które wprost nawiązują do potencjału posiadanej infrastruktury turystycznej należy wskazać, że na terenie LGD istnieją tylko 5 tego typu obiektów co stanowi jedynie 0,18% wszystkich podmiotów i jest wielkością ponad trzykrotnie niższą od średniej dla województwa 0,61%.

Drugim typem działalności ważnym w kontekście wykorzystania lokalnych zasobów naturalnych oraz tradycji i kultury jest liczba podmiotów jakie działają na terenie LGD w branży związanej z przetwórstwem lokalnych produktów sklasyfikowanych w sekcji C PKD w dziale 10 i 11 (Produkcja

artykułów spożywczych oraz Produkcja napojów) – w działach tych prowadzi obecnie działalność na terenie LGD jedynie 1,05% wszystkich podmiotów gospodarczych, przy 0,88 w województwie, co jest wielkością bardzo niewielką w stosunku do posiadanego potencjału zarówno obszaru LGD jak i województwa, np. zarejestrowanych produktów tradycyjnych na tym obszarze.

Analiza gospodarcza LGD „LIWOCZ” wskazuje, że obok wielu cech pozytywnych natrafia na szereg barier w swoim rozwoju gospodarczym. Pomijając bariery zewnętrzne, należy zwrócić przede wszystkim uwagę na pewne braki w posiadanych potencjałach, do których należą m.in. niski stopień przetworzenia produktów, brak instytucji/podmiotów wymiany doświadczeń, wspierania rozwoju przedsiębiorczości, dalece niewystarczające nasycenie w czynniki kreujące atrakcyjność turystyczną obszaru, ze szczególnie istotnymi brakami w rozwoju bazy noclegowej i częściowo gastronomicznej, mała liczba imprez o znaczeniu ponadlokalnym, istotne braki w promocji itp.

Warunki środowiskowe i przyrodnicze powodują, że rolnictwo obszaru LGD jest predestynowane do stosowania ekologicznych metod produkcji żywności. Polska jest krajem, w którym zużycie chemicznych środków produkcji w rolnictwie było zawsze niższe niż w większości krajów europejskich, co sprawiło, że jakość ekologiczna przestrzeni produkcyjnej w rolnictwie oraz jej różnorodność biologiczna należą do najlepszych w Europie. Może to znacznie ułatwić rolnikom obszaru LGD podejmowanie produkcji żywności metodami ekologicznymi. Zwiększenie udziału żywności ekologicznej na rynku jest korzystne dla rolnictwa, a także będzie wpływać na zaspokojenie rosnącego zapotrzebowania konsumentów na taką żywność. Produkcja żywności metodami ekologicznymi jest szansą na podniesienie konkurencyjności przetwórców i producentów rolnych obszaru LGD oraz może mieć wpływ na zmianę sposobu konkurencyjności z ilościowej na jakościową. Ponadto rosnąca popularność żywności ekologicznej, w dużym stopniu przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich oraz rozwoju turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki.

Należy również wykorzystać w rozwoju obszaru bogactwa naturalne regionu. Należą do nich złoża kruszyw mineralnych (żwiru i piaski) występujące praktycznie na terenie wszystkich gmin objętych LSR w dolinach rzeki Wisłoki i Ropy, złoża ilaste na potrzeby ceramiki budowlanej oraz złoża piaskowców.

Kolejnym wielkim bogactwem obszaru, które nie jest w pełni wykorzystanym potencjałem rozwojowym obszaru są lasy. W rozwiniętych gospodarkach wielu krajów drewno było i jest bardzo ważnym surowcem odnawialnym. Dotyczy to również gospodarki naszego kraju, o czym świadczy wzrost zapotrzebowania na drewno, liczba zatrudnionych w przemyśle drzewnym.

Podsumowując, można powiedzieć, że zarówno posiadany potencjał gospodarczy, jak również zewnętrzne uwarunkowania predestynują badany obszar do pełnienia znacznie istotniejszej roli w gospodarce województwa podkarpackiego niż ma to miejsce obecnie. Zwłaszcza sąsiedztwo „doliny lotniczej” stwarza duże możliwości rozwoju nie tylko gospodarki żywnościowej i turystyki. Obszar LGD „LIWOCZ” oferuje atrakcyjne tereny pod budownictwo rezydencjalne i letniskowe, pełniące funkcje mieszkaniowe dla obecnych mieszkańców oraz mieszkańców sąsiednich miast. Sąsiedztwo „doliny lotniczej” i czyste środowisko, niezbędne z punktu widzenia realizacji inwestycji związanych z najnowocześniejszymi technologiami zachęca potencjalnych przedsiębiorców do inwestowania na obszarze działania LGD „LIWOCZ”.

Problemy związane z gospodarką/przedsiębiorczością - wyniki zastosowanych przez LGD partycypacyjnych metod tworzenia strategii:

- słaba kondycja finansowa firm – ograniczone możliwości podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej;
- przestarzałe zaplecze techniczne firm (np. maszyny, urządzenia);
- niewystarczająca promocja usług i produktów lokalnych przedsiębiorców;
- słaba współpraca przedsiębiorców w zakresie promocji własnych produktów i usług;
- wysokie koszty pracy i szkoleń dla pracodawców;
- niski poziom wynagrodzeń – ograniczone możliwości finansowe lokalnych przedsiębiorstw;

- mało dostępna informacja o środkach pomocowych dla pracodawców i długotrwałe procedury ich uzyskania;
- słabe przygotowanie przedsiębiorców do pozyskiwania środków pomocowych;
- ograniczone środki na rozwój przedsiębiorstw;
- emigracja zarobkowa młodych ludzi;
- peryferyjne położenie obszaru w stosunku do ośrodków wzrostu gospodarczego;
- zbyt wysokie obciążenia formalno-prawne związane z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- niska konkurencyjność małych firm handlowo-usługowych, transportowych;
- niska towarowość gospodarstw rolnych – rozdrobnienie;
- niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej obszaru;
- wygórowane wymagania pracowników;
- brak ciągłości zamówień w niektórych branżach.

3.3 Opis rynku pracy

Sytuację na rynku pracy obrazuje liczba bezrobotnych, ale znaczący wpływ na nią, ma struktura demograficzna społeczeństwa.

Obszar objęty działaniem LGD „LIWOCZ” na dzień 31 grudnia 2013 r. zamieszkiwało 55 557 osób (z czego 48 047 na wsiach, tj. 86,5%) w tym kobiet 27 819 (50,1%) i mężczyzn 27 738 (49,9%). Miasto Pilzno, liczyło 4 792 mieszkańców, a miasto Brzostek 2 718 mieszkańców. Liczba ta była wyższa od średniej liczby mieszkańców objętych LSR w latach 2007-2013 w województwie podkarpackim, która wynosiła 45 725 osób.

Ważnym wskaźnikiem demograficznym charakteryzującym badany obszar jest gęstość zaludnienia, wyrażona w liczbie osób przypadających na 1 km². Średnia wartość wskaźnika gęstości zaludnienia dla obszaru LGD wynosi 118 osób na 1 km² i jest niższa niż analogiczna wartość dla województwa podkarpackiego (119).

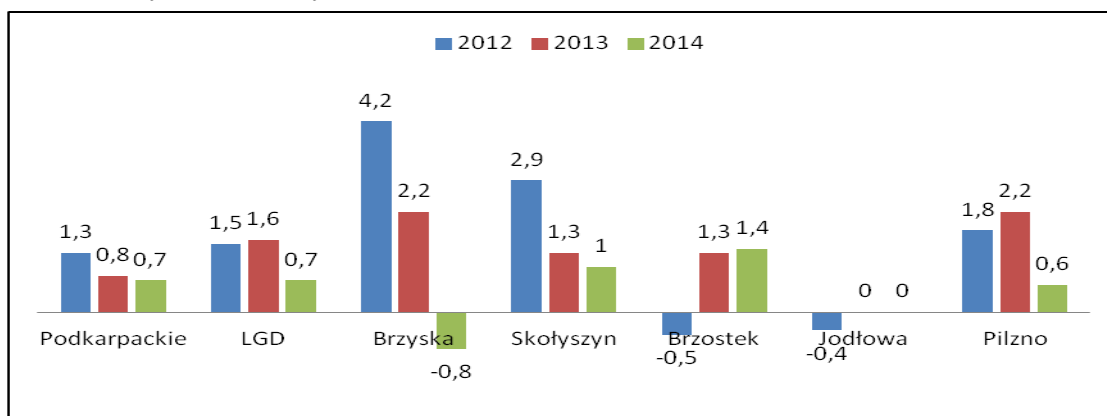
W województwie podkarpackim udział ludność w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2014 roku kształtował się na poziomie 18,8%, w wieku produkcyjnym – 63,5%, a w wieku poprodukcyjnym – 17,7%. Na obszarze LGD niższy jest udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców, który wynosi 62,9%. Tendencje w strukturze wieku ludności w latach 2007-2014 są także mało korzystne. Jeszcze w 2007 roku osoby w wieku przedprodukcyjnym na obszarze LGD stanowiły 24% mieszkańców, to już w 2014 ten odsetek wynosił 20,5%, czyli spadł o 3,5%. Z kolei w przypadku osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym ten trend jest odwrotny i rośnie. W 2007 roku był na poziomie 60,4% dla wieku produkcyjnego i 15,6% ogółu mieszkańców obszaru LGD dla wieku poprodukcyjnego, a w 2014 roku wyniósł już odpowiednio 62,9% i 16,7%.

Co więcej kolejne roczniki w wieku przedprodukcyjnym, które będą podejmowały pracę zawodową są zdecydowanie mniej liczne i saldo osób w wieku produkcyjnym w najbliższych latach na analizowanym obszarze będzie ujemne, co będzie oznaką starzenia się społeczeństwa.

Liczba ludności na diagnozowanym obszarze jest między innymi uzależniona od przyrostu naturalnego, który na przestrzeni lat 2012 – 2014 był nieznacznie wyższy niż analogiczny wskaźnik dla województwa podkarpackiego. Dla gmin obszaru objętego LSR średni przyrost naturalny w badanym okresie był dodatni. Szczegóły przedstawia wykres.

Wykres nr 2. Przyrost naturalny na obszarze LGD „LIWOCZ”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Jak widać na wykresie na badanym obszarze utrzymuje się dodatni przyrost naturalny, choć różni się on w poszczególnych gminach.

Strukturę bezrobocia ogółem z podziałem na kobiety i mężczyzn przedstawiono w tabeli poniżej. Okazuje się, że bezrobocie bardziej dotyka kobiety w 2013 r. (53,6%) niż mężczyzn (46,4%). Sytuacja ta jest podobna w wszystkich gminach objętych LSR.

Tabela nr 11. Bezrobotni zarejestrowani wg płci

Wyszczególnienie	Rok 2013		
	Ogółem osób	Mężczyźni	Kobiety
Gmina Brzyska	503	254	249
Gmina Skołyszyn	1189	545	644
Gmina Brzostek	834	406	428
Gmina Jodłowa	274	127	147
Gmina Pilzno	951	410	541
Obszar LGD	3751	1742	2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2013 r.

Tabela przedstawia poziom bezrobocia w województwie podkarpackim, na obszarze LGD „LIWOCZ oraz w poszczególnych gminach.

Tabela nr 12. Procent bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym

Jednostka/lata	2010	2011	2012	2013	2014
Woj. podkarpackie	10,5	10,7	11,3	11,4	10,2
Obszar LGD	9,6	10,2	10,8	10,8	9,6
Gmina Brzyska	13,3	13,0	13,2	12,3	11,0
Gmina Skołyszyn	13,4	13,9	14,7	15,0	12,8
Gmina Brzostek	8,3	9,0	9,8	10,1	9,2
Gmina Jodłowa	7,2	8,1	8,6	8,0	7,5
Gmina Pilzno	7,1	8,2	8,6	8,5	7,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Teren LGD „LIWOCZ” położony jest na obszarze powiatów: jasielskiego (Brzyska, Skołyszyn) i dębickiego (Brzostek, Jodłowa, Pilzno). Według danych z GUS stopa bezrobocia w tych powiatach

znacząco się różni. Zdecydowanie większe bezrobocie jest na terenie powiatu jasielskiego. Zadawalający jest fakt, że bezrobocie po kilkuletnim wzroście zaczęło spadać.

Osoby pozostające poza rynkiem pracy na omawianym obszarze stanowią następujące grupy (scharakteryzowane szczegółowo w rozdziale 3.1):

- długotrwale bezrobotni (41,28%),
- niepełnosprawni (3,68%),
- osoby powyżej 50 roku życia (15,46%),
- młodzież (24,99%).

W trakcie diagnozy obszaru przeprowadzanego z zastosowaniem partycypacyjnych metod tworzenia strategii zdiagnozowano następujące problemy związane z rynkiem pracy:

- zróżnicowany poziom bezrobocia na obszarze w zależności od gminy i powiatu;
- niedostateczne kwalifikacje i brak środków na szkolenia zawodowe pracowników;
- ograniczone wsparcie ze strony państwa w zakresie zatrudniania nowych pracowników;
- zbyt mała skuteczność instytucji rynku pracy;
- ograniczona oferta pracy dla osób w wieku 50+;
- brak rozwiniętego lokalnego przemysłu;
- ucieczka młodych, wykształconych ludzi do większych ośrodków w kraju i za granicę;
- utrudniony start zawodowy dla młodych ludzi;
- niedostateczna informacja o ofertach i środkach pomocowych wspierających działalność gospodarczą;
- niskie ceny i trudny zbytny produktów rolnych;
- dyskryminacja kobiet na rynku pracy;
- niedostateczna ilość fachowców;
- bierność części mieszkańców w zakresie szukania pomocy w prowadzeniu działalności gospodarczej, poszukiwania pracy itp.

3.4 Przedstawienie działalności sektora społecznego

Niezależnie od działań samorządów lokalnych mieszkańcy obszaru zrzeszeni w niezależnych organizacjach pozarządowych, na rzecz rozwoju, aktywizacji obywateli i promocji regionu samodzielnie podejmują różnego rodzaju inicjatywy lokalne.

Tabela nr 13. Liczba organizacji społecznych w poszczególnych gminach.

Wyszczególnienie	Liczba organizacji w 2014 r.	Liczba mieszkańców przypadająca na jedną organizację w 2014 r.
Gmina Brzyska	18	360
Gmina Skołyszyn	25	500
Gmina Brzostek	40	330
Gmina Jodłowa	11	491
Gmina Pilzno	33	544
Obszar LGD	127	437

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KRS.

W obrębie obszaru 5 gmin LGD „LIWOCZ” zinwentaryzowano 127 organizacji pozarządowych, w tej liczbie większość stanowią stowarzyszenia. Jedna organizacja pozarządowa przypada na ok. 437 osób. Działalność organizacji pozarządowych z terenu LGD „LIWOCZ” nastawiona jest między

innymi na kultywowanie regionalnych tradycji, rozwój kultury oświaty, rekreacji i sportu, pomoc społeczną i rozwój regionalny. Organizacje te wykazywały się dużą aktywnością w ramach sięgania po środki z „Wdrażania lokalnych strategii rozwoju” w zakresie tzw. małych projektów. W ramach naborów prowadzonych przez LGD „LIWOCZ” w latach 2009-2014, 14 organizacji pozarządowych zrealizowało 20 projektów (na obszarze LGD „LIWOCZ” łącznie zrealizowano 80 projektów), o łącznej wartości prawie 350 000,00 zł.

Wypracowane w trakcie diagnozy obszaru przeprowadzanego z zastosowaniem partycypacyjnych metod tworzenia strategii problemy związane z sektorem społecznym – społeczeństwem obywatelskim:

- niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru;
- niewystarczająca promocja postaw społecznej aktywności;
- niska świadomość mieszkańców dotycząca działalności organizacji pozarządowych;
- brak środków na działalność statutową NGO;
- niewystarczające zaplecze techniczne i braki w wyposażeniu NGO;
- mała skuteczność organizacji w ubieganiu się o środki pomocowe;
- nie zawsze obiektywny odbiór osób działających społecznie;
- zbyt mało animatorów i instruktorów kultury i rekreacji;
- niewielu młodych i aktywnych liderów społecznych;
- braki w wyposażeniu obiektów kultury, rekreacji i turystyki;
- słabo rozwinięty wolontariat;
- niewystarczająca współpraca organizacji pozarządowych z LGD;

3.5 Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

3.5.1 Ubóstwo

Wobec ubóstwa stosowane są różne miary, ponadto ocenie ulega również głębokość tego zjawiska. Jeżeli ktoś pozostaje długotrwale w kategorii minimum egzystencji, to zagrożony jest nie tylko wykluczeniem społecznym, lecz także poważnymi zakłóceniami natury egzystencjalnej (rozwoju biologicznego). Z kolei kategoria ubóstwa relatywnego nie musi prowadzić do wykluczenia społecznego.

Tabela nr 14. Liczba osób korzystających z opieki społecznej na obszarze objętym LSR w latach 2010-14

Wyszczególnienie	2010		2011		2012		2013		2014	
	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%
Gmina Brzyska	2755	43,1	1943	30,4	2153	33,4	2235	34,7	1282	19,8
Gmina Skołyszyn	2084	16,7	1917	15,4	1776	14,2	1815	14,4	1780	14,2
Gmina Brzostek	4561	34,6	3691	28,0	3793	28,8	4513	34,3	3940	29,9
Gmina Jodłowa	1239	22,7	1068	19,5	1085	19,9	1185	21,8	1164	21,5
Gmina Pilzno	2496	14,1	2406	13,6	2329	13,1	2349	13,1	2190	12,2
Obszar LGD	13135	23,8	11025	19,9	11136	20,1	12097	21,8	10356	18,6
Woj. podkarpackie	253249	11,9	230283	10,8	233915	11,0	241099	11,3	222432	10,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Tabela przedstawia jak na przestrzeni pięciu lat zmieniała się liczba korzystających z opieki społecznej w poszczególnych gminach wchodzących w skład LGD „LIWOCZ”. W tabeli

przedstawiono dane liczby osób korzystających do ogółu liczby ludności, wyrażone w %, dzięki czemu można je porównać z obszarem LGD oraz z obszarem województwa podkarpackiego. Wskaźnik ten możemy nazwać „skalą ubóstwa”.

Z danych zawartych w tabeli możemy stwierdzić, że liczba osób korzystających z opieki społecznej jest mocno zróżnicowana w poszczególnych gminach. Wskaźnik skali ubóstwa obliczony dla obszaru LGD jest prawie dwukrotnie wyższy niż dla obszaru województwa podkarpackiego.

3.5.2 Wykluczenie

Zjawisko wykluczenia społecznego jest trudno definiowalne. Mamy tu bowiem do czynienia z kilkoma nakładającymi się wymiarami marginalizacji. Wykluczenie społeczne, które - najprościej ujmując - polega na niepodejmowaniu zwyczajowej i społecznie akceptowanej drogi życiowej lub wypadaniu z niej, dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które:

- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne);
- zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, wynikającymi z masowych i dynamicznych zmian rozwojowych, np. dezindustrializacji, kryzysów, gwałtownego upadku branż czy regionów;
- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im: normalną pozycję społeczną, odpowiedni poziom kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny, co dodatkowo utrudnia dostosowywanie się do zmieniających się warunków społecznych i ekonomicznych;
- nie posiadają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie, co ma miejsce w wyniku wad tych instytucji spowodowanego brakiem priorytetów, brakiem środków publicznych, niską efektywnością funkcjonowania;
- doświadczają przejawów dyskryminacji, zarówno wskutek wad ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów;
- posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych ze względu na zaistnienie: niesprawności, uzależnienia, długotrwałej choroby albo innych cech indywidualnych;
- są przedmiotem niszczącego działania innych osób, np.: przemocy, szantażu, indoktrynacji.

W literaturze przedmiotu oraz w licznych dokumentach krajowych i międzynarodowych definicje wykluczenia społecznego koncentrują się, albo na określonych wymiarach zjawiska, np. ograniczeniach instytucjonalno - prawnych, albo na dominującym ryzyku (zagrożeniu wykluczeniem), np. ubóstwie, czy braku kwalifikacji, albo na grupach osób dotkniętych już wykluczeniem społecznym (np. bezdomnych, uzależnionych), albo na ukazywaniu obszarów, do których nastąpiło ograniczenie dostępu (np. do konsumpcji, informacji, kultury). Formułowane są też definicje opisujące proces wykluczania społecznego poprzez ukazywanie jego głównych przyczyn.

Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa. Jednak nie da się postawić znaku równości między zjawiskiem ubóstwa a wykluczeniem społecznym. Osoby ubogie nie muszą być wykluczone i odwrotnie – osoby wykluczone niekoniecznie są ubogie.¹

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób zagrożonych wykluczeniem w latach 2010 – 2014 w poszczególnych gminach na obszarze LGD. Do grupy zagrożonej wykluczeniem społecznym zaliczono osoby, które otrzymały pomoc z powodu bezdomności, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, alkoholizmu, trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

---

¹ *Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski*; Główny ekspert – Stanisława Golinowska; Warszawa 2003; s. 21 – 23.

Tabela nr 15. Liczba osób zagrożonych wykluczeniem na obszarze objętym LSR w latach 2010-2014

Jednostka/lata	2010		2011		2012		2013		2014	
	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%
Brzyska	243	3,8	290	4,5	378	5,9	396	6,1	562	8,7
Skołyszyn	1345	10,8	1237	9,9	1225	9,8	1192	9,5	1241	9,9
Brzostek	1353	10,3	1230	9,3	1190	9,0	1367	10,4	1454	11,0
Jodłowa	640	11,7	475	8,7	593	10,9	557	10,3	508	9,4
Pilzno	1492	8,4	1445	8,1	1528	8,5	1503	8,4	1396	7,8
Obszar LGD	5073	9,2	4677	8,5	4914	8,9	5015	9,0	5161	9,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS – stan na 31.12.2014 r.

Z analizy danych w tabeli wynika, że odsetek osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze LGD utrzymuje się na zbliżonym poziomie, jednak obserwujemy tu znaczące różnice pomiędzy gminami. W poszczególnych gminach, ten odsetek znacząco się różni w kolejnych latach.

3.5.3 Dostęp do infrastruktury

Obszar LGD powiązany jest siecią dróg ze stolicą województwa (miastem Rzeszów) oddalonym od centrum obszaru (Brzyska) o ok. 85 km. Inne duże ośrodki miejskie, powiązane komunikacyjnie z terenem objętym LSR to: Jasło ok. 12 km, Dębica ok. 45 km, Tarnów 70 km, Krosno 35 km. Autostrada A-4 przebiega w odległości ok. 45 km.

Główne ciągi komunikacyjne to:

- droga krajowa nr 94 Zgorzelec – Korczowa - Granica Państwa;
- droga krajowa nr 73 Kielce – Jasło;
- trasa nr 28 Zator – Medyka - Granica Państwa.

Stan wyposażenia obszaru działania LGD „LIWOCZ” w wodociągi, kanalizację i sieć gazową, czyli urządzenia techniczne świadczy o poziomie i jakości życia mieszkańców w poszczególnych gminach, i jest określony jako odsetek mieszkańców korzystających z instalacji w odniesieniu do ogółu ludności gminy. Dla porównania przedstawiono również ten sam wskaźnik dla województwa podkarpackiego.

Tabela nr 16. Odsetek osób korzystających z wodociągów na obszarze objętym LSR w latach 2010-2014

Jednostka/lata	2010	2011	2012	2013	2014
Brzyska	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Skołyszyn	33,7%	34,5%	35,1%	35,1%	35,5%
Brzostek	30,8%	31,2%	31,8%	34,7%	40,6%
Jodłowa	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Pilzno	49,7%	50,9%	52,1%	52,9%	64,8%
Podkarpackie	75,7%	75,9%	76,1%	76,7%	80,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Poziom zwodociągowania obszaru LGD „LIWOCZ” jest różny. Są gminy o wysokim wskaźniku, jak i gminy na terenie których nie ma wodociągów. Mimo to, poziom zwodociągowania najlepszej gminy znacząco odbiega po wskaźnika obliczonego dla województwa podkarpackiego.

Tabela nr 17. Odsetek osób korzystających z kanalizacji na obszarze objętym LSR w latach 2010-2014

Jednostka/lata	2010	2011	2012	2013	2014
Brzyska	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Skołyszyn	30,6%	43,4%	44,0%	45,0%	46,1%
Brzostek	21,7%	21,9%	22,2%	22,6%	23,7%
Jodłowa	9,1%	9,1%	9,1%	10,1%	10,5%
Pilzno	13,4%	14,0%	14,9%	18,3%	26,2%
Podkarpackie	56,9%	60,7%	61,5%	62,6%	68,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Podobnie zróżnicowany jest wskaźnik korzystania z kanalizacji. Tu również występuje gmina w której nie ma kanalizacji, a wskaźnik województwa też jest dużo wyższy niż w gminie Skołyszyn w której najwięcej osób ma dostęp do sieci kanalizacyjnej.

Tabela nr 18. Odsetek osób korzystających z instalacji gazowej na obszarze objętym LSR w latach 2010-2014

Jednostka/lata	2010	2011	2012	2013	2014
Brzyska	78,4%	78,0%	83,8%	83,6%	83,2%
Skołyszyn	81,6%	81,5%	82,8%	82,8%	82,2%
Brzostek	76,7%	76,9%	76,9%	76,6%	76,2%
Jodłowa	66,3%	65,5%	66,9%	66,6%	66,1%
Pilzno	72,7%	72,1%	80,4%	79,9%	79,2%
Podkarpackie	71,9%	71,8%	72,6%	72,6%	72,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2014 r.

Zupełnie inaczej przedstawia się wskaźnik korzystania z instalacji gazowej na obszarze działania LGD, tutaj cztery gminy na pięć mają ten wskaźnik wyższy niż w województwie.

3.5.4 Dostęp do kultury

Z danych GUS wynika że w 2014 r. na obszarze LGD istniało 19 placówek bibliotecznych i 6 ośrodków kultury. Na jedną placówkę biblioteczną przypadało 2924 osoby.

Jedną z podstawowych i powszechnych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo, w którym ważną rolę pełnią biblioteki. Wskaźnik określający czytelników bibliotek publicznych na 1 tys. ludności (125 osób na 1 placówkę) jest zdecydowanie niższy od średniej wojewódzkiej (gdzie na 1 placówkę na wsi przypada przeciętnie 162 osoby). Liczba ta utrzymuje się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie.

Na obszarze LGD brakuje koordynacji w sferze kultury. Poszczególne programy imprez realizowane są bez wspólnej koncepcji i projektu. Według danych GUS w 2014 r. zorganizowano 8 imprez w których wzięło udział ok. 20 000 osób.

Bardzo mało jest na obszarze obiektów rekreacyjnych i wypoczynkowych, tj. siłowni „pod chmurką” (3szt.), kortów tenisowych (5 szt.), wielofunkcyjnych ogólnodostępnych boisk sportowych (5 szt.), altan wypoczynkowych (5 szt.). Utrudniony jest również dostęp do obiektów kulturalnych. Nie we wszystkich wsiach znajdują się świetlice (domy ludowe), na 63 miejscowości świetlice znajdują się w zaledwie 47, a większość z nich wymaga generalnych remontów i zakupu wyposażenia.

Wypracowane w trakcie diagnozy obszaru przeprowadzanego z zastosowaniem partycypacyjnych metod tworzenia strategii problemy związane z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, kulturą, rekreacją i infrastrukturą techniczną.

Do głównych problemów należą:

- dyskryminacja osób z grupy ryzyka wykluczenia społecznego, jako kandydatów na potencjalnych pracowników;
- brak umiejętności autoprezentacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym podczas rozmów kwalifikacyjnych;
- obniżona motywacja do podjęcia pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- niski poziom wykształcenia i słabe kwalifikacje zawodowe osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- kłopoty finansowe osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (m.in. brak środków na aktywne poszukiwanie pracy);
- słabe zaplecze techniczne gminnych ośrodków kultury, świetlic, szkół;
- mała ilość lokalnych imprez kulturalnych;
- mała ilość przygotowanych miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych (słabo rozwinięta infrastruktura rekreacyjna);
- słabo rozwinięta infrastruktura kultury oraz związane z tym wyposażenie;
- mało ogólnodostępnych imprez sportowo-rekreacyjnych;
- brak wspólnej polityki promocyjnej gmin tworzących obszar objęty LSR;
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura wodno-kanalizacyjna (liniowa i punktowa);
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna;
- niska estetyka miejscowości, braki w małej architekturze.

3.6 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna)

3.6.1 Spójność przyrodnicza

Jedną z najważniejszych cech, która spaja i wyróżnia LGD „LIWOCZ” jest bogactwo przyrodnicze. Na obszarze LGD znajdują się trzy rezerwy przyrody o łącznej powierzchni 125,5 ha (Liwocz, Kamera i Słotwina) oraz dwa parki krajobrazowe (Park Krajobrazowy Pasma Brzanki i Czarnorzecko – Strzyżowski Park Krajobrazowy). Północna część terytorium wchodzi w skład trzech obszarów chronionego krajobrazu (Jastrzębsko – Żdziarskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Strzyżowskiego). Znajdują się tu również obszary objęte europejską siecią ochrony przyrody NATURA 2000. Łącznie obszary objęte różnymi formami ochrony przyrody zajmują ok. 70% powierzchni obszaru LGD.

Większość obszaru charakteryzuje się mocno zróżnicowaną rzeźbą terenu. Obejmuje rozległe wzniesienia, wznoszące się średnio 250 metrów nad dna większych dolin rzecznych, a około 420 – 480 m n.p.m. Wierzchowiny pogórza mają formy łagodne, spłaszczone tworzą jakby falistą powierzchnię o małych różnicach wysokości. Ponad tę wyrównaną powierzchnię wznoszą się Liwocz i Brzanka. Wśród tych szczytów najwyższy na Pogórzu Karpackim jest Liwocz (562 m n.p.m.). Lesistość obszaru kształtuje się na poziomie 24%.

Na terenie LGD występuje kilka udokumentowanych złóż surowców mineralnych, z których najważniejsze to:

- złoża kruszyw mineralnych (żwiru i piaski) występujące praktycznie na terenie wszystkich gmin objętych LSR w dolinach rzeki Wisłoki i Ropy;
- złoża gazu ziemnego na terenie Pilzna i Kunowej w gminie Skołyszyn;
- złoża ropy naftowej w Harkłowej i okolicach (gmina Skołyszyn);
- złoża węgla brunatnego w Grudnej Dolnej i okolicach (gmina Brzostek);
- złoża ilaste na potrzeby ceramiki budowlanej – Brzostek;

- złoża piaskowców – Brzyska rejon Liwocza.

Obecność surowców mineralnych świadczy o bogactwie naturalnym tych terenów.

Północna część objęta LSR znajduje się w obszarze klimatu podgórskich kotlin i dolin, natomiast środkowa i południowa należy do skraju pasa górskiego. Przenikanie się tych typów klimatów daje w efekcie łagodne warunki klimatyczne. Średnia temperatura roczna wynosi ok. + 7,2 °C, średnia stycznia – 4,4 °C, roczna suma opadów 700 - 900 mm, dni z przymrozkami od 70 do 100, okres wegetacji 200 - 215 dni, pokrywa śnieżna utrzymuje się przeciętnie 90 dni. Lata są upalne z dużą liczbą dni słonecznych i niewielką ilością opadów. Dni pogodnych w roku jest 50-55 a średnia prędkość wiatru można określić na 2,2-2,5m/s. Generalnie tutejszy klimat jest kształtowany przez napływające z zachodu wilgotne masy polarno – morskiego powietrza. Ze wzrostem wysokości n.p.m. spada temperatura i rośnie ilość opadów.

3.6.2 Spójność historyczna

Pierwsze ślady pobytu człowieka na obszarze objętym działaniem LGD „LIWOCZ” znaleźć można w neolicie (4000 – 1700 pne), a wiążą się z kręgiem kultur wstęgowych i z ludnością obszarów naddunajskich. Fragmenty ceramiki z tego okresu odkryte zostały m.in. w Dęborzynie. U stóp Liwocza znajduje się jaskinia, która miała pełnić rolę jednego z pierwszych schronów mieszkalnych człowieka paleolitycznego.

Historia obszaru LGD „LIWOCZ” to przede wszystkim aspekt przynależności państwowej, już za czasów Bolesława Chrobrego. Bardzo silny rozwój obszaru nastąpił w trakcie akcji osadniczej za czasów króla Kazimierza Wielkiego. Na ten okres datuje się powstanie większości miejscowości znajdujących się na obszarze działania LGD „LIWOCZ”. U schyłku I Rzeczypospolitej, tereny te stały się miejscem wielokrotnych przemarszów, bitew i utarczek oddziałów konfederatów barskich z wojskami rosyjskimi. Na obszar duży wpływ miała zarówno I jak i II wojna światowa. Po wyzwoleniu, ludność obszaru włożyła wielką ilość pracy w odbudowę kraju i obszaru z pożogi wojennej. Powoli zaczęło rozwijać się życie kulturalne i oświatowe. Zamieszkująca te obszary ludność wykształciła swoisty stosunek do władzy i typ identyfikacji związanych ze środowiskiem lokalnym tzw. „patriotyzm lokalny”.

3.6.3 Spójność kulturowa

Uwarunkowania kulturowe najsilniej spajają obszar pięciu gmin objętych wspólną Strategią Rozwoju Lokalnego. Obszar Lokalnej Grupy Działania „LIWOCZ”, choć rozległy terytorialnie cechuje się silną spójnością kulturową.

Cały teren zamieszkuje ludność nawiązująca pochodzeniem i kulturą do terenów Powiśla i Sandomierszczyzny. Są to więc Pogórzanie należący do wielkiej grupy Małopolan. Na kształtowanie się grupy Pogórzan wpływ mieli sąsiadujący z nimi: Krakowiacy, Sandomierzanie, Górale, Wołosi, Rusini, Słowacy a także koloniści węgierscy i niemieccy.

Jest to obszar zwarty pod względem religii, tradycji, obrzędów a także, muzyki i folkloru. Teren charakteryzuje się silną integracją społeczną i kulturalną co przekłada się na występowanie na obszarze rozwiniętego „patriotyzmu lokalnego”, polegającego na przywiązaniu mieszkańców do tradycji, gwary i występujących na tym terenie odrębności społeczno-gospodarczych. Na obszarze żyje wielu utalentowanych rzeźbiarzy, malarzy, a także poetów, hafciarek, którzy podtrzymują tradycje kulturowe przekazując je z pokolenie na pokolenie. Region cechują typowe zwyczaje ludowe, które skupiają się wokół świąt kościelnych, a szczególnie wokół świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia. Obszar LGD „LIWOCZ” zawiera szereg elementów wywodzących się z połączenia kultury miejskiej z wiejską. To wszystko sprawia, że obszar ma silną spójność nie tylko geograficzną, ale kulturową, społeczną jak i gospodarczą.

ROZDZIAŁ IV Analiza SWOT

Przedstawioną poniżej analizę SWOT oparto o opis obecnego stanu obszaru LGD, dane statystyczne i metody partycypacyjne oraz elementy decydujące o jego spójności. Na tej podstawie powstał obraz stanu obszaru objętego przedmiotową LSR obrazujący jego silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla jego rozwoju.

W oparciu o jej ustalenia zidentyfikowano następujące problemy główne obszaru LGD „LIWOCZ”:

1. Słaba więź kulturowa mieszkańców;
2. Słaba oferta spędzania wolnego czasu;
3. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców;
4. Niewystarczające kompetencje mieszkańców obszaru LGD;
5. Mała aktywność zawodowa na rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych;
6. Słaby potencjał lokalnej przedsiębiorczości;
7. Słaba sieć powiązań pomiędzy podmiotami realizującymi LSR;
8. Niewystarczające wsparcie lokalnej społeczności dla realizacji LSR.

Rozwiązanie zidentyfikowanych przez LGD „LIWOCZ” problemów wymaga zintegrowania polityk gospodarczych, społecznych i środowiskowych na rzecz realizacji rozwoju całego obszaru objętego LSR. Niezwykle istotnym elementem rozwoju jest zachowanie spójności społecznej obszaru. Dlatego też za główny cel działalności LGD w perspektywie PROW na lata 2014-2020, uznane zostało prowadzenie działań mających zwiększyć udział społeczności lokalnej w realizacji LSR, z wykorzystaniem potencjałów kulturalnych, historycznych, gospodarczych i przyrodniczych.

W tym kontekście należy zauważyć, iż Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną, musi wykorzystywać endogeniczne zasoby, w tym społeczne. Dlatego synergia działań wszystkich 3 sektorów trójkąta współpracy (społeczny, gospodarczy i publiczny), stanowi bardzo istotną rolę dla zrealizowania określonej wizji rozwoju.

Szczególne znaczenie ma jednak zaangażowanie sektora społecznego (mieszkańcy, w tym NGO), gdyż jego doświadczenia, opinie są istotnymi miarami sukcesów realizacji działań rozwojowych. Dlatego zaangażowanie lokalnej społeczności jest kluczowe i zostało uwzględnione nie tylko na etapie opracowywania LSR, ale również realizacji.

W celu przejrzystości wyników analizy SWOT pod kątem jakości całej Strategii skupiono się na tych elementach, które miały decydujący wpływ na jej kształt tj. na formułowanie celów, przedsięwzięć, wskaźników oraz kryteriów wyboru.

Wyniki przeprowadzonej analizy SWOT przedstawia poniższa tabela w której zamieszczono powiązanie analizy z diagnozą stanu obecnego obszaru LGD oraz z wynikami konsultacji społecznych przeprowadzonych wśród społeczności lokalnej terenu LGD „LIWOCZ”.

Tabela nr 19 Analiza SWOT

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
Brak uciążliwego przemysłu obciążającego środowisko; Rosnąca przedsiębiorczość mieszkańców obszaru LGD;	3.2.1 Charakterystyka przedsiębiorczości	Wysoki udział i tendencja wzrostowa w grupie osób długotrwale bezrobotnych;	3.1.1 Długotrwale bezrobotni
Atrakcyjny obszar do inwestowania w nowe technologie, turystykę i agroturystykę, rolnictwo ekologiczne, przetwórstwo produktów rolnych oraz zasobów naturalnych;	3.2.2 Charakterystyka branż z potencjałem rozwojowym oraz branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru	Ciągły wzrost liczby osób w wieku niemobilnym 40+	3.1.3 Młodzież i osoby starsze
Wysoki poziom aktywności społecznej; Liczne organizacje pozarządowe;	3.4 Przedstawienie działalności sektora społecznego	Brak na obszarze LGD firm, które realizują przedsięwzięcia innowacyjne; Niski potencjał rozwojowy istniejących firm; Mało dużych zakładów pracy;	3.2.1 Charakterystyka przedsiębiorczości
Położenie geograficzne (drogi, kolej); Zwiększający się udział mieszkańców obszaru w dostępie do infrastruktury technicznej.	3.5.3 Dostęp do infrastruktury	Niewielka liczba przedsiębiorstw związanych z turystyką i gastronomią; Niewykorzystany potencjał rolnictwa w produkcji żywności ekologicznej; Niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów w tym lokalnych produktów dla rozwoju przedsiębiorczości;	3.2.2 Charakterystyka branż z potencjałem rozwojowym oraz branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru
Wysoki stopień spójności obszaru LGD „LIWOCZ” pod względem historycznym;	3.6.2 Spójność historyczna	Ciągle zmniejszanie się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym na rzecz osób w wieku poprodukcyjnym; Niekorzystna struktura ludności obszaru LGD	3.3 Opis rynku pracy
Wielowiekowe dziedzictwo kulturowe	3.6.3 Spójność kulturowa	Słabe wsparcie dla organizacji pozarządowych; Niewielu młodych i aktywnych liderów społecznych;	3.4 Przedstawienie działalności sektora społecznego
		Wysoka skala ubóstwa na obszarze LGD;	3.5.1 Ubóstwo
		Wysoki wskaźnik osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	3.5.2 Wykluczenie
		Mała ilość przygotowanych miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych (słabo rozwinięta infrastruktura rekreacyjna)	3.5.3 Dostęp do infrastruktury

		Słabo rozwinięta infrastruktura kultury oraz związane z tym wyposażenie	
		Mała ilość lokalnych imprez kulturalnych; Niski udział społeczności obszaru LGD w zorganizowanym życiu kulturalnym;	3.5.4 Dostęp do kultury
		Słabo wykorzystane zasoby historyczne i kulturowe obszaru;	3.6.2 Spójność historyczna 3.6.3 Spójność kulturowa
Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
Dostępność środków finansowych na wsparcie grup defaworyzowanych;	3.1 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów odnoszących się do tych grup	Pogorszenie koniunktury w kraju; Napływ imigrantów i uchodźców;	3.1 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów odnoszących się do tych grup
Rozwój innowacyjnej gospodarki (dolina lotnicza); Wzrastający popytem na zdrową żywność; Dostępność środków finansowych na wsparcie przedsiębiorstw;	3.2.2 Charakterystyka branż z potencjałem rozwojowym oraz branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru	Niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej obszaru; Ograniczone środki na rozwój przedsiębiorstw; Niska opłacalność produkcji rolniczej;	3.2.2 Charakterystyka branż z potencjałem rozwojowym oraz branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru
Spadek bezrobocia Zwiększenie wsparcia ze strony państwa w zakresie zatrudniania nowych pracowników	3.3 Opis rynku pracy	Ucieczka młodych, wykształconych ludzi do większych ośrodków w kraju i za granicę; Utrzymywanie się niekorzystnych trendów demograficznych; Ograniczenie wsparcia ze strony państwa w zakresie zatrudniania nowych pracowników;	3.3 Opis rynku pracy
Większa dostępność środków na rozwój infrastruktury; Moda na turystykę szansą na rozwój infrastruktury turystycznej i około turystycznej;	3.5 Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk	Wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; Brak środków na rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz infrastruktury turystycznej, kulturalnej i rekreacyjnej	3.5 Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ V Cele i wskaźniki

5.1 Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.

Pierwszym krokiem niezbędnym przy konstruowaniu celów LSR było zebranie informacji na temat potrzeb mieszkańców obszaru LGD, które zostały uzyskane podczas spotkań otwartych z mieszkańcami z otrzymanych ankiet, spotkań grup fokusowych (organizacje społeczne, przedsiębiorcy), indywidualnych konsultacji w biurze LGD oraz wysłuchania publicznego. Na podstawie wniosków płynących ze wszystkich etapów konsultacji społecznych i prac nad Strategią Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność dla LGD „LIWOCZ” na lata 2016-2022 przygotowana została diagnoza obszaru oraz wynikająca z niej analiza SWOT obszaru ze wskazaniem przez lokalną społeczność najpilniejszych i najważniejszych problemów środowiska lokalnego. Na podstawie tych wskazań przygotowano zestawienie problemów, które zgodnie z metodyką prac nad LSR, zostało podzielone na problemy i ich przyczyny oraz skutki. Ze względu na różnorodność i mnogość zgłoszonych przez mieszkańców problemów, odrzucono te marginalne i realizujące interesy wyłącznie wąskich grup społecznych. Mając również na uwadze zakres działania LGD w ramach PROW 2014 – 2020 wyeliminowano te problemy, które nie mogą być realizowane we wspomnianym programie.

Następnym krokiem było określenie propozycji rozwiązań problemów oraz przypisanie ich do grupy odbiorców, do których poszczególne działania będą skierowane. W ten sposób sformułowano cele szczegółowe. Dalej pracowano nad ustaleniem przyczyn tych problemów, a przedstawione propozycje ich usunięcia pozwoliły na wyodrębnienie przedsięwzięć. Powstały w ten sposób obraz problemów rozwojowych obszaru LSR, uwzględniający konsultacje społeczne oraz zakres PROW pozwolił na określenie negatywnych następstw problemów oraz wskazanie sposobów ich rozwiązania, co pozwoliło na skonstruowanie trzech celów ogólnych tj. aktywizacja lokalnej społeczności w oparciu o potencjał i zasoby lokalne; rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o lokalne zasoby, z możliwością wykorzystania rozwiązań innowacyjnych oraz wzmocnienie potencjału partnerstwa oraz jego osiągnięć.

Sformułowane cele ogólne, będą realizowane poprzez cele szczegółowe, składające się z przedsięwzięć, które stanowią będą propozycje rozwiązywania problemów. Efekty realizacji poszczególnych celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć zostały ujęte w postaci odpowiednio przypisanych liczbowych wskaźników, pokazując stopień ich realizacji oraz wartość docelową.

Struktura celów i przedsięwzięć przedstawia się następująco:

Tabela nr 20. Struktura celu ogólnego 1

1.0	CEL OGÓLNY	Aktywizacja lokalnej społeczności w oparciu o potencjał i zasoby lokalne						
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wzmocnienie więzi społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu						
1.2		Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców						
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy: 2015 rok	Plan: 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
W1.0	Wzrost liczby organizacji pozarządowych na obszarze LGD	liczba	127	130	GUS			
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy: 2016 rok	Plan: 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
Wr 1.1.1	Liczba uczestników biorących udział w wydarzeniach	osoba	0	1000	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Wr 1.1.2	Wzrost liczby korzystających z wybudowanej lub przebudowanej infrastruktury	osoba	500	1500	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Wr 1.1.3	Liczba uczestników objętych działaniami	osoba	0	500	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Wr 1.1.4	Liczba osób korzystających z wybudowanej infrastruktury	osoba	0	1000	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Wr 1.1.5	Liczba wspartych osób działających w sferze kultury	osoba	0	50	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Wr 1.1.6	Liczba osób, które uzyskały informacje	osoba	0	3000	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Wr 1.2.1	Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach	osoba	0	300	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
		początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok					
1.1.1	Organizacja festynów, pikników, zajęć kulturalnych i rekreacyjnych kultywujących lokalną historię i tradycję	Mieszkańcy obszaru LGD	Projekt grantowy	Wp 1.1.1 Liczba zorganizowanych wydarzeń	szt.	0	5	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji

1.1.2	Budowa i przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury związanej z turystyką lub rekreacją lub kulturą	Mieszkańcy obszaru LGD	Konkurs	Wp 1.1.2 Liczba wybudowanej lub przebudowanej infrastruktury	szt.	0	15	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji
1.1.3	Integracja społeczności lokalnej z osobami niepełnosprawnymi	Mieszkańcy obszaru LGD, niepełnosprawni	Projekt grantowy	Wp 1.1.3 Liczba zorganizowanych działań	szt.	0	5	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji
1.1.4	Budowa małej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	Mieszkańcy obszaru LGD	Projekt grantowy	Wp 1.1.4 Liczba wybudowanych obiektów małej infrastruktury	szt.	0	5	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji
1.1.5	Wsparcie inicjatyw służących zachowaniu dziedzictwa lokalnego	Organizacje pozarządowe	Projekt grantowy	Wp 1.1.5.1 Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	szt.	0	5	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji
1.1.6	Wydanie publikacji książkowych dot. dziedzictwa lokalnego	Mieszkańcy obszaru LGD	Konkurs	Wp 1.1.6 Liczba wydanych publikacji	szt.	0	3000	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji
1.2.1	Szkolenia dotyczące ochrony środowiska, przeciwdziałaniu zmianom klimatu i OZE oraz pikniki i festyny ekologiczne	Mieszkańcy obszaru LGD	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń dla mieszkańców	szt.	0	5	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr 21. Struktura celu ogólnego 2

2.0	CEL OGÓLNY	Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o lokalne zasoby, z możliwością wykorzystania rozwiązań innowacyjnych						
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Zwiększenie kompetencji i aktywności mieszkańców dotyczących rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych						
2.2		Rozwój lokalnej przedsiębiorczości						
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy: XI.2015 roku	Plan: 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
W1.0	Zmniejszenie poziomu bezrobocia	osoba	2845	2825	PUP			
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy: 2016 rok	Plan:2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
Wr 2.1.1.1	Liczba osób przeszkolonych, w tym z grup defaworyzowanych	osoba	0	16/8	Listy obecności Ankiety ewaluacyjne			
Wr 2.1.1.2	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych	osoba	0	12	Ankiety ewaluacyjne			
Wr 2.1.2.1	Liczba osób przeszkolonych, w tym z grup defaworyzowanych	osoba	0	20/10	Listy obecności Ankiety ewaluacyjne			
Wr 2.1.2.2	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych	osoba	0	16	Ankiety ewaluacyjne			
Wr 2.2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy	osoba	0	14	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Wr 2.2.2	Liczba utworzonych miejsc pracy	osoba	0	10	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji			
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
		początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok					
2.1.1	Wspieranie osób zamierzających otworzyć i własną działalność gospodarczą.	Mieszkańcy obszaru LGD	Animacja	Wp 2.1.1 Liczba przeprowadzonych szkoleń	szt.	0	2	Listy obecności

2.1.2	Organizacja szkoleń, kursów kwalifikacyjnych zgodnie z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy dla grup defaworyzowanych	Mieszkańcy obszaru LGD	Konkurs	Wp 2.1.2 Liczba przeprowadzonych szkoleń/kursów	szt.	0	2	Listy obecności
2.2.1	Wsparcie finansowe dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą	Mieszkańcy obszaru LGD, niepełnosprawni	Konkurs	Wp 2.2.1.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	11	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji
				Wp 2.2.1.2 Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	0	3	
2.2.2	Wsparcie finansowe dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą	Mieszkańcy obszaru LGD	Konkurs	Wp 2.2.2.1 Liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa,	szt.	0	8	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji
				Wp 2.2.2.2 Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	0	2	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela nr 22. Struktura celu ogólnego 3

3.0	CEL OGÓLNY	Wzmocnienie potencjału partnerstwa oraz jego osiągnięć			
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Rozwój współpracy pomiędzy partnerami realizującymi strategię rozwoju lokalnego			
3.2		Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy: XI.2015 roku	Plan: 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
Wo 3.0	Wzrost wiedzy o LGD i LSR wśród mieszkańców obszaru	%	42	50	Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców obszaru na reprezentatywnej próbie 382 osób. Pierwsze w listopadzie 2015 roku, drugie w 2023 r.
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy: 2016 rok	Plan: 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
Wr 3.1.1	Liczba projektów skierowanych do przedsiębiorców, młodzieży, niepełnosprawnych, turystów	szt.	0	2	Umowy o realizacji projektu, Umowy o partnerskie, Umowy o dofinansowanie
Wr 3.2.1.1	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	osoba	0	92	Listy obecności
Wr 3.2.1.2	Liczba osób zadowolonych ze spotkań	osoba	0	64	Listy obecności Ankiety ewaluacyjne
Wr 3.2.2.1	Liczba osób, które przeczytały artykuły co najmniej	osoba	0	10000	Dane administratorów stron
Wr 3.2.2.2	Liczba odbiorców artykułu/audycji	osoba	0	12000	Informacje od nadawców
Wr 3.2.3	Liczba osób które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	osoba	0	15	Listy udzielonego doradztwa Złożone wnioski
Wr 3.2.4	Liczba przeszkolonych osób	osoba	0	29	Listy obecności Zaświadczenia o ukończeniu szkolenia

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok	
3.1.1	Realizacja współpracy krajowej i międzynarodowej partnerów realizujących strategię rozwoju lokalnego .	Mieszkańcy obszaru LGD	Projekt współpracy	Wp 3.1.1.1 Liczba zrealizowanych projektów współpracy regionalnej	szt.	0	1	Umowy o partnerskie, Umowy o dofinansowanie
				Wp 3.1.1.2 Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	szt.	0	1	
3.2.1	Przeprowadzenie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	Mieszkańcy obszaru LGD	Animacja	Wp 3.2.1 Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	9	Listy obecności Ankiety ewaluacyjne
3.2.2	Informowanie o działaniach realizowanych w ramach LSR	Mieszkańcy obszaru LGD, niepełnosprawni	Koszty bieżące, animacja	Wp 3.2.2.1 Liczba zamieszczonych artykułów na stronach internetowych	szt.	0	47	Dane administratorów stron
				Wp 3.2.2.2 Liczba artykułów/audycji	szt.	0	3	Informacje od nadawców
3.2.3	Prowadzenie indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Potencjalni beneficjenci	Koszty bieżące	Wp 3.2.3 Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	200	Listy udzielonego doradztwa Złożone wnioski
3.2.4	Poprawa komunikacji wewnętrznej personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR	Osoby zaangażowane we wdrażanie LSR	Koszty bieżące	Wp 3.2.4.1 Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	osobodzień	0	30	Listy obecności Zaświadczenia o ukończeniu szkolenia
				Wp. 3.2.3.2 Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	osobodzień	0	42	

Wszystkie cele sformułowano na podstawie konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD. W czasie spotkań nad analizą SWOT wskazano trzy główne obszary problemowe: aktywność społeczną, gospodarkę oraz partnerstwo. Z nich sformułowano właśnie trzy cele ogólne.

Cel ogólny 1: „Aktywizacja lokalnej społeczności w oparciu o potencjał i zasoby lokalne” jest odpowiedzią na mocne strony regionu (wysoki poziom aktywności społecznej, liczne organizacje pozarządowe, wysoki stopień spójności obszaru LGD „LIWOCZ” pod względem historycznym, wielowiekowe dziedzictwo kulturowe) oraz słabe (słabe wsparcie dla organizacji pozarządowych, niewystarczająca infrastruktura, mała ilość lokalnych imprez kulturalnych, niski udział społeczności obszaru LGD w zorganizowanym życiu kulturalnym, słabo wykorzystane zasoby historyczne i kulturowe obszaru, niską świadomość mieszkańców obszaru na temat rozwiązań ekologicznych i utrzymania dobrego stanu środowiska naturalnego, niewystarczające zaplecze techniczne i braki w wyposażeniu NGO, słabo rozwinięta infrastruktura kultury oraz związane z tym wyposażenie, mała ilość przygotowanych miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych (słabo rozwinięta infrastruktura rekreacyjna).

Cel ogólny 2: „Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o lokalne zasoby, z możliwością wykorzystania rozwiązań innowacyjnych” wynika ze wskazywanych na każdym etapie konsultacji społecznych problemów niedostatecznej ilości miejsc pracy w regionie, braku na obszarze LGD firm, które realizują przedsięwzięcia innowacyjne, niskiego potencjału rozwojowego istniejących firm, z małej liczby dużych zakładów pracy, niedostatecznym wykorzystaniu posiadanych zasobów w tym lokalnych produktów dla rozwoju przedsiębiorczości oraz rosnącej przedsiębiorczości mieszkańców obszaru LGD i atrakcyjnym obszarze do inwestowania w nowe technologie, turystykę i agroturystykę, rolnictwo ekologiczne, przetwórstwo produktów rolnych oraz zasobów naturalnych.

Cel ogólny 3: „Wzmocnienie potencjału partnerstwa oraz jego osiągnięcie” jest odpowiedzią na duży potencjał rozwojowy obszaru (rosnąca przedsiębiorczość mieszkańców obszaru LGD, atrakcyjny obszar do inwestowania w nowe technologie, turystykę i agroturystykę, rolnictwo ekologiczne, przetwórstwo produktów rolnych oraz zasobów naturalnych) oraz słabe strony obszaru (wysoki wskaźniki osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, niski poziom wykształcenia i słabe kwalifikacje zawodowe osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, niewystarczająca współpraca organizacji pozarządowych z LGD).

Cele szczegółowe sformułowano w oparciu o zdiagnozowane problemy przedstawione w diagnozie i w analizie SWOT.

W tabelach poniżej przedstawiono tabelaryczną matrycę logiczną powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Tabela nr 23. Powiązanie diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Słaba więź kulturowa mieszkańców Słaba oferta spędzania wolnego czasu Niska świadomość ekologiczna mieszkańców	Aktywizacja lokalnej społeczności w oparciu o potencjał i zasoby lokalne.	Wzmocnienie więzi społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu.	Organizacja festynów, pikników, zajęć kulturalnych i rekreacyjnych kultywujących lokalną historię i tradycję	Liczba zorganizowanych wydarzeń	Liczba uczestników biorących udział w wydarzeniach	Wzrost liczby organizacji pozarządowych na obszarze LGD	Słabo rozwinięta infrastruktura kultury oraz związane z tym wyposażenie Nieumiejętność wykorzystania zasobów historycznych i kulturowych obszaru Wysoki wskaźnik osób zagrożonych wykluczeniem społecznym Wysoki poziom aktywności społecznej Liczne organizacje pozarządowe Wielowiekowe dziedzictwo kulturowe
			Budowa i przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury związanej z turystyką lub rekreacją lub kulturą	Liczba wybudowanej lub przebudowanej infrastruktury	Wzrost liczby osób korzystających z wybudowanej lub przebudowanej infrastruktury		
			Integracja społeczności lokalnej z osobami niepełnosprawnymi	Liczba zorganizowanych działań	Liczba uczestników objętych działaniami		
			Budowa małej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	Liczba wybudowanych obiektów małej infrastruktury	Liczba osób korzystających z wybudowanej infrastruktury		
			Wsparcie inicjatyw służących zachowaniu dziedzictwa lokalnego	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	Liczba wspartych osób działających w sferze kultury		
			Wydanie publikacji książkowych dot. dziedzictwa lokalnego.	Liczba wydanych publikacji	Liczba osób, które uzyskały informacje		
			Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.	Szkolenia dotyczące ochrony środowiska, przeciwdziałaniu zmianom klimatu i OZE oraz pikniki i festyny ekologiczne	Liczba wydarzeń dla mieszkańców		

Niewystarczające kompetencje mieszkańców obszaru LGD Mała aktywność zawodowa na rynku pracy, w tym grup de faworyzowanych Słaby potencjał lokalnej przedsiębiorczości	Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o lokalne zasoby, z możliwością wykorzystania rozwiązań innowacyjnych	Zwiększenie kompetencji i aktywności mieszkańców dotyczących rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych	Wspieranie osób zamierzających otworzyć własną działalność gospodarczą.	Liczba przeprowadzonych szkoleń	Liczba osób przeszkolonych, w tym z grup de faworyzowanych	Zmniejszenie poziomu bezrobocia	Dostępność środków finansowych na wsparcie grup defaworyzowanych Dostępność środków finansowych na wsparcie przedsiębiorstw Utrzymywanie się niekorzystnych trendów demograficznych; Ograniczenie wsparcia ze strony państwa w zakresie zatrudniania nowych pracowników
			Organizacja szkoleń, kursów kwalifikacyjnych zgodnie z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy dla grup defaworyzowanych	Liczba przeprowadzonych szkoleń/kursów	Liczba osób przeszkolonych, w tym z grup de faworyzowanych		
				Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych		
			Rozwój lokalnej przedsiębiorczości	Wsparcie finansowe dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa		
		Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje					
		Wsparcie finansowe dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą		Liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy		
				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje			

Słaba sieć powiązań pomiędzy podmiotami realizującymi LSR Niewystarczające wsparcie lokalnej społeczności dla realizacji LSR	Wzmocnienie potencjału partnerstwa oraz jego osiągnięć.	Rozwój współpracy pomiędzy partnerami realizującymi strategię rozwoju lokalnego	Realizacja współpracy krajowej i międzynarodowej partnerów realizujących strategię rozwoju lokalnego	Liczba zrealizowanych projektów współpracy regionalnej	Liczba projektów skierowanych do przedsiębiorców, młodzieży, niepełnosprawnych, turystów	Wzrost wiedzy o LGD i LSR wśród mieszkańców obszaru	Wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym Pogorszenie koniunktury w kraju Ucieczka młodych, wykształconych ludzi do większych ośrodków w kraju i za granicę Moda na turystykę szansą na rozwój infrastruktury turystycznej i około turystycznej	
		Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR.	Przeprowadzenie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami				Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych
					Informowanie o działaniach realizowanych w ramach LSR.			
			Prowadzenie indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa				Liczba osób które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD
		Poprawa komunikacji wewnętrznej personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR			Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD			

Źródło: Opracowanie własne

5.2 Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR

Konstruując cele ogólne i szczegółowe kierowano się zasadą spełniania przez nich kryteriów SMART. Sformułowane cele są jasne, odzwierciedlają realne potrzeby lokalnej społeczności, są realistyczne oraz określono ich źródło finansowania, uwzględniają wyniki diagnozy obszaru, analizy SWOT i konsultacji społecznych. Wyznaczone cele są adekwatne do środków, którymi LGD będzie dysponować w ramach PROW 2014-2020 bez udziału innych programów.

Planowane do realizacji w LSR cele są zgodne z Priorytetem VI Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: „Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”. Ponadto są zgodne z celem szczegółowym 6A: „Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy” i celem szczegółowym 6B: „Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”. Są też zgodne z celami przekrojowymi PROW: ochrona środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, innowacyjność oraz z zasadą zintegrowania celów, zasobów, podmiotów z różnych sektorów na rzecz rozwoju.

Ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym realizowane jest przez cel szczegółowy 1.2 „Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców”, natomiast innowacyjność możliwa jest do realizacji we wszystkich celach, jednak realizowana jest przede wszystkim przez cel ogólny 2 „Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o lokalne zasoby, z możliwością wykorzystania rozwiązań innowacyjnych”. Zintegrowanie celów, zasobów, podmiotów z różnych sektorów na rzecz rozwoju realizowane jest przez wszystkie cele, ponieważ do realizacji każdego z nich potrzebne jest zaangażowanie różnych podmiotów (JST, NGO, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane) i muszą być realizowane z zastosowaniem różnych metod.

Jednocześnie sformułowane w niniejszej strategii cele są komplementarne ze strategiami samorządów należących do LGD, co szczegółowo określono w rozdziale 10.

5.3 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania

LGD „LIWOCZ” realizując LSR będzie dysponować tylko środkami w ramach PROW 2014-2020.

Środki przeznaczone na wdrażanie Strategii zostały przypisane poszczególnym działaniom w rozbiciu na czas ich realizacji oraz cel, które realizują. Zestawienie celów ze źródłem finansowania zostało szczegółowo przedstawione w rozdziale VII Plan działania.

5.4 Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem

W ramach RLKS oraz w ramach partnerstwa lokalnego społeczność lokalna realizuje i wyznaczone w LSR cele, składające się z przedsięwzięć, które stanowią propozycje rozwiązywania problemów.

Przedsięwzięcie 1 – Organizacja festynów, pikników, zajęć kulturalnych i rekreacyjnych kultywujących lokalną historię i tradycję. Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na wskazywaną w diagnozie małą liczbę imprez kulturalnych i ma również na celu zwiększenie aktywności społecznej. Skierowane jest do organizacji pozarządowych i będzie realizowane w ramach projektu grantowego i będzie służyło pobudzeniu aktywności tych organizacji.

Przedsięwzięcie 2 – Budowa i przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury związanej z turystyką lub rekreacją lub kulturą. Potrzeba realizacji tego przedsięwzięcia wynika

z braków w infrastrukturze związanej z turystyką lub rekreacją lub kulturą, co było wskazywane w trakcie konsultacji społecznych. Skierowane jest przede wszystkim do samorządów oraz związków wyznaniowych ze względu na duży zakres robót. Realizowane będzie w ramach projektów konkursowych.

Przedsięwzięcie 3 – Integracja społeczności lokalnej z osobami niepełnosprawnymi. Niepełnosprawni są jedną z grup defaworyzowanych wskazanych w LSR i dlatego staje się niezbędne, aby skierować działanie dla tej grupy. Zostanie ono zrealizowane poprzez projekt grantowy, a skierowane będzie przede wszystkim do organizacji pozarządowych zajmujących się aktywizacją osób niepełnosprawnych.

Przedsięwzięcie 4 – Budowa małej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej. W trakcie konsultacji jako jeden z problemów wskazywano niewystarczającą ilość ogólnodostępnych miejsc służących rekreacji (siłownie, place zabaw, altany). Zadanie to zostanie zrealizowane w ramach projektu grantowego. Ten projekt też będzie realizowany przez organizacje pozarządowe, ponieważ wielu miejscowościach, gdzie mają siedzibę nie ma takiej infrastruktury.

Przedsięwzięcie 5 – Wsparcie inicjatyw służących zachowaniu dziedzictwa lokalnego. Na obszarze LGD funkcjonuje wiele organizacji, które działają na rzecz zachowania dziedzictwa. W ramach tego projektu będą mogły zakupić stroje ludowe, instrumenty, mundury. Zostanie ono zrealizowane w ramach projektów grantowych i będzie skierowane do organizacji pozarządowych aby mogły one zwiększyć swoją aktywność wśród lokalnej społeczności.

Przedsięwzięcie 6 – Wydanie publikacji książkowych dot. dziedzictwa lokalnego. Obszar LGD „LIWOCZ” ma bardzo bogatą i ciekawą historię, dlatego zostało zaplanowane działanie mające na celu zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń. Zostanie to zadanie zrealizowane w ramach konkursu.

Przedsięwzięcie 7 – Szkolenia dotyczące ochrony środowiska i/lub OZE oraz pikniki i festyny ekologiczne. Przedsięwzięcie to zrealizowane zostanie w formie grantu. Jego celem będzie podniesienie świadomości lokalnej społeczności zamieszkującej obszar LGD w zakresie ochrony środowiska i OZE. Realizacje będzie miały charakter pikników i festynów promujących ekologię.

Przedsięwzięcie 8 – Wspieranie osób zamierzających otworzyć własną działalność gospodarczą. Zadanie to jest jednym z działań, które ma na celu zwiększenie kompetencji i aktywności mieszkańców dotyczących rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych. Zostanie ono zrealizowane w ramach animacji społeczności lokalnej przez LGD.

Przedsięwzięcie 9 – Organizacja szkoleń, kursów kwalifikacyjnych zgodnie z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy dla grup defaworyzowanych. To zadanie również ma na celu zwiększenie kompetencji i aktywności mieszkańców dotyczących rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych. Zostanie ono zrealizowane w ramach konkursu. Forma konkursu jest wymagana związku z wymogiem zapewnienia wysokiej jakości szkoleń lub kursów kwalifikacyjnych.

Przedsięwzięcie 10 – Wsparcie finansowe dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Jest to odpowiedź na wskazywane przez mieszkańców problemy związane z migracją zarobkową, niskimi zarobkami, zagrożeniem ubóstwem i bezrobociem. Realizacja tego przedsięwzięcia przyczyni się do rozwoju przedsiębiorstwa na obszarze LGD. Będzie ono realizowane w formie operacji konkursowych ze względu na wysokość wsparcia.

Przedsięwzięcie 11 – Wsparcie finansowe dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą. Jest to działanie z jednej strony mające na celu wzmocnienie istniejących podmiotów gospodarczych, a z drugiej pozwalające na zwiększenie lub poszerzenie dotychczasowego profilu działalności. W ramach tego przedsięwzięcia premiowane będą te operacje, które wprowadzają innowacyjne rozwiązania i są przyjazne dla środowiska. Zrealizowane będzie w formie operacji konkursowych.

Przedsięwzięcie 12 – Promocja lokalnych zasobów. Zadanie będzie zrealizowane w ramach międzynarodowego projektu współpracy, a polegać będzie na promocji lokalnych zasobów

obejmujących obszar partnerów projektu (historycznych, kulturowych, przyrodniczych), co przyczyni się do rozwoju obszaru.

Przedsięwzięcie 13 – Budowa ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej. Jest to działanie, które odpowiada na potrzeby mieszkańców w zakresie niewystarczającej liczby obiektów infrastruktury rekreacyjnej. Zostanie ono zrealizowane w ramach regionalnego projektu współpracy i przyczyni się do zwiększenia liczby obiektów z których będą mogli korzystać mieszkańcy obszaru objętego projektem współpracy w ramach zajęć rekreacyjnych.

Przedsięwzięcie 14 – Przeprowadzenie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami. Zadanie to będzie miało na celu wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR i będzie realizowane w ramach animacji lokalnej społeczności.

Przedsięwzięcie 15 – Informowanie o działaniach realizowanych w ramach LSR. To działanie również realizuje cel polegający na wspieraniu aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR i zostanie zrealizowane w ramach kosztów bieżących i animacji.

Przedsięwzięcie 16 – Prowadzenie indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR. Celem przedsięwzięcia jest pomoc potencjalnym beneficjentom w ubieganiu się o dofinansowanie w ramach wdrażania LSR. Będzie ono zrealizowane w ramach kosztów bieżących.

Przedsięwzięcie 17 – Poprawa komunikacji wewnętrznej personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR. Realizacja tego przedsięwzięcia ma przyczynić się do sprawnej realizacji LSR poprzez udział w szkoleniach i podnoszenie wiedzy i umiejętności osób odpowiedzialnych za wdrażanie LSR. Będzie zrealizowane w ramach kosztów bieżących.

5.5 Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć

Przedstawione poniżej wskaźniki są adekwatne w stosunku do celów i przedsięwzięć LSR. Wskaźniki przyczyniają się do realizacji celów ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięć. Wskaźniki nawiązują do specyfiki obszaru i jego silnych stron. Bazują na potencjale materialnym i niematerialnym obszaru, wykorzystują dostrzeżone szanse. Efekty wskaźników są mierzalne według różnych cech. Przedstawione wskaźniki są zgodne z logiką interwencji, wskaźniki rezultatu są inne niż wskaźniki produktu.

Wskaźniki produktu takie jak:

1. Liczba zorganizowanych wydarzeń,
2. Liczba wybudowanej lub przebudowanej infrastruktury,
3. Liczba zorganizowanych działań,
4. Liczba wybudowanych obiektów małej infrastruktury,
5. Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury,
6. Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie,
7. Liczba wydanych publikacji,
8. Liczba wydarzeń dla mieszkańców.

Bezpośrednio wpłyną na osiągnięcie celów szczegółowych takich jak:

1. Wzmocnienie więzi społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu.
2. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Te natomiast przełożą się na stopień osiągnięcia celu głównego jakim jest: - „Aktywizacja lokalnej społeczności w oparciu o potencjał i zasoby lokalne”.

Natomiast wskaźniki produktu takie jak:

1. Liczba przeprowadzonych szkoleń,
2. Liczba przeprowadzonych szkoleń/kursów,
3. Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa,
4. Liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa,
5. Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje.

Bezpośrednio wpłyną na osiągnięcie celów szczegółowych takich jak:

1. Zwiększenie kompetencji i aktywności mieszkańców dotyczących rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych.
2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

Te natomiast przełożą się na stopień osiągnięcia celu głównego jakim jest: „Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o lokalne zasoby, z możliwością wykorzystania rozwiązań innowacyjnych”.

Wskaźniki produktu takie jak:

1. Liczba zrealizowanych projektów współpracy regionalnej,
2. Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej,
3. Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy,
4. Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami,
5. Liczba zamieszczonych artykułów na stronach internetowych,
6. Liczba artykułów/audycji,
7. Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa,
8. Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD,
9. Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD.

Bezpośrednio wpłyną na osiągnięcie celów szczegółowych takich jak:

1. Rozwój współpracy pomiędzy partnerami realizującymi strategię rozwoju lokalnego.
2. Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR.

Te natomiast przełożą się na stopień osiągnięcia celu głównego jakim jest: „Wzmocnienie potencjału partnerstwa oraz jego osiągnięcie”.

5.6 Źródła pozyskania danych do pomiaru

1. Rejestr danych LGD;
2. Sprawozdania końcowe z realizacji operacji;
3. Dane dostępne w GUS;
4. Badania ewaluacyjne.

5.7 Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych

Określone wskaźniki będą podlegały monitorowaniu i ewaluacji w sposób i z częstotliwością opisany w rozdziale poświęconym tym zagadnieniom.

Aktualizowanie stopnia osiągania przyjętych wskaźników dokonywać będą pracownicy biura na podstawie ankiet monitorujących przesyłanych przez beneficjentów poszczególnych działań jak również na podstawie danych zastanych pozyskanych ze stron GUS/Bank Danych Lokalnych oraz własnych raportów i analiz. Propozycje zmian i aktualizacji zaproponowane przez Zarząd będą dyskutowane i następnie przyjmowane przez Radę Stowarzyszenia.

5.8 Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia

Wskaźnik początkowy ustalany był w następujący sposób:

1. Na podstawie danych dostępnych w GUS, dla tych wskaźników za datę początkową przyjęto 2015 rok, ponieważ dla interesujących nas zestawień była to data graniczna;
2. Dla pozostałych danych przyjęto wartość początkową 0 z uwagi na brak danych.

5.9 Stan docelowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia

Stan docelowy przyjętych w Strategii wskaźników oszacowany został głównie na podstawie przeprowadzonej analizy potrzeb i oczekiwań przedstawicieli poszczególnych sektorów tj. jednostek sektora publicznego, przedsiębiorców, mieszkańców i organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarze LGD. Element ten pozwolił z jednej strony na precyzyjne zaplanowanie poszczególnych działań, natomiast z drugiej strony pozwolił na dobór wskaźników pozwalających na dokonanie pomiaru ich osiągnięcia. Ich ostateczny poziom jest zatem wynikiem precyzyjnej diagnozy potrzeb, oczekiwań, możliwości finansowych oraz podziału środków na poszczególne cele Strategii.

ROZDZIAŁ VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

6.1 Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

W celu stworzenia sprawnego i czytelnego dla potencjalnych beneficjentów systemu przyznawania wsparcia z budżetu będącego w dyspozycji LGD, opracowano następujący zestaw regulaminów, procedur i kryteriów:

1. Regulamin Rady, który określa m.in.:
  - a. tryb zwoływania posiedzeń Rady;
  - b. sposób przeprowadzania oceny i wyboru wniosków;
  - c. sposób głosowania oraz ustalania listy rankingowej;
  - d. procedurę wyłączenia członka Rady z udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny.
2. Procedura wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD zawierająca m.in.:
  - a. sposób organizacji naborów;
  - b. sposób przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji;
  - c. zasady oceny zgodności operacji z LSR i zakresem tematycznym oraz wyboru do finansowania;
  - d. zasady ustalania kwoty wsparcia;
  - e. opis sposobu informowania o wynikach oceny;
  - f. regulacje zapewniające stosowanie tych samych kryteriów wyboru w trakcie trwania naboru;
  - g. zasady wniesienia i rozpatrywania protestu.
3. Procedura wyboru Projektów Grantowych zawierająca regulacje takie jak w/w oraz dodatkowo:
  - a. prawo wniesienia odwołania od decyzji Rady,
  - b. zasady wykonania zadań przez grantobiorców,
  - c. zasady rozliczania realizacji zadań przez grantobiorców,
  - d. zasady sprawozdawczości z realizacji zadań przez grantobiorców,
  - e. zasady monitoringu i kontroli grantów;
4. Procedura uchwalania i zmiany kryteriów wyboru operacji.
5. Kryteria wyboru operacji i wyboru grantów.

Rada dokonuje oceny zgodności operacji z LSR w oparciu o ustaloną procedurę oraz z zastosowaniem kryteriów wyboru operacji, określających priorytety LGD wynikające z przeprowadzonej diagnozy oraz analizy SWOT obszaru.

Wymienione powyżej propozycje regulaminów i procedur były przygotowane przez członków Zarządu w oparciu o dotychczasowe rozwiązania w których wprowadzono zmiany wynikające ze zmian w obowiązujących przepisach, a następnie konsultowane z Członkami Rady i na Walnym Zebraniu Członków, a po ich akceptacji i zatwierdzeniu przez upoważnione organy, upubliczniane na stronie internetowej LGD.

6.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Kryteria wyboru operacji oraz Kryteria wyborów grantów zostały opracowane przez członków grupy roboczej. Następnie zostały poddane dyskusji na spotkaniach konsultacyjnych w poszczególnych gminach wchodzących w skład LGD oraz na spotkaniach grup fokusowych. Zostały upublicznione na stronie internetowej LGD oraz przed uchwaleniem przez Walne Zebranie

Członków Stowarzyszenia LGD „LIWOCZ”, poddane dyskusji na wysłuchaniu publicznym Strategii i kryteriów.

Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LGD „LIWOCZ” ma prawo do zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji. Zasady uchwalania jak i zmiany kryteriów wyboru zostały zawarte w procedurze i stanowią odrębny załącznik, podobnie jak kryteria, do wniosku o wybór LSR.

6.3 Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny

Kryteria wyboru operacji zarówno grantowych jak i pozostałych uwzględniają m.in. ocenę wniosku pod kątem jego innowacyjności. W celu doprecyzowania tego aspektu oceny zdefiniowano pojęcie innowacyjności, które oznacza wprowadzanie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi), nowego procesu, nowej metody organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych na poziomie co najmniej gminy.

Zaproponowana punktacja to:

- Operacja ma charakter innowacyjny – 2 pkt.
- Operacja nie posiada charakteru innowacyjnego – 0 pkt.

Każdy z członków Rady będzie posiadał obowiązek określenia, czy oceniany przez niego wniosek posiada charakter innowacyjny czy też nie przyznając na karcie ocen odpowiednio 0 lub 2 punkt, stwierdzając tym samym, że dana operacja jest zgodna z przyjętą w LSR definicją.

6.4 Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych

LGD planuje realizację 5 projektów grantowych o wartości 100 tysięcy złotych każdy. Celem ogólnym (głównym) projektów grantowych ma być: Aktywizacja lokalnej społeczności w oparciu o potencjał i zasoby lokalne. Natomiast cele szczegółowe to:

1. Wzmocnienie więzi społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu;
2. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Zakres realizacji projektów grantowych obejmuje:

1. Organizacja festynów, pikników, zajęć kulturalnych i rekreacyjnych kultywujących lokalną historię i tradycję;
2. Integracja społeczności lokalnej z osobami niepełnosprawnymi;
3. Budowa małej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej;
4. Wsparcie inicjatyw służących zachowaniu dziedzictwa lokalnego;
5. Szkolenia dotyczące ochrony środowiska i/lub OZE oraz pikniki i festyny ekologiczne.

Operacje realizowane w ramach projektów grantowych mieszczą się w granicach: - 20.000 zł. Zmniejszenie intensywności pomocy dla projektów grantowych wynika z chęci zwiększenia ilości zrealizowanych operacji i tym samym zaangażowania większej grupy ludzi do działania. Uprawnionymi do ubiegania się o wsparcie w ramach projektów grantowych są organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej oraz grupy nieformalne. Poziom dofinansowania dla projektów grantowych wynosi 90%, jednak w Kryteriach wyboru grantów przewidziano punkty dla beneficjenta, który założy wniesienie wkładu finansowego większego niż minimalny, jego wysokość zależy jednak od woli wnioskodawcy. Planowane do osiągnięcia wskaźniki produktu i rezultatu realizacji projektów grantowych przedstawia szczegółowo Plan działania stanowiący załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu.

LGD nie przewiduje realizacji projektów własnych, ale w przypadku zaistnienia zagrożenia nieosiągnięciem wskaźników, mimo ogłaszanych naborów, zakłada się, wystąpienie do zarządu

województwa o wyrażenie zgody na realizację projektu własnego. W przypadku realizowania takich projektów, wnioskowany przez LGD poziom dofinansowania wynosił będzie 98% kosztów kwalifikowanych. Z zakresu projektów własnych wyklucza się operacje związane z rozwojem lokalnej przedsiębiorczości (tworzenie nowych przedsiębiorstw, rozwijaniem działalności) oraz dużych projektów infrastrukturalnych.

6.5 Wysokość premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej

W wyniku przeprowadzonej analizy wniosków złożonych w ramach wdrażania LSR na lata 2009-2015, stwierdzono, że średnia wysokość wnioskowanego dofinansowania na działania związane z rozpoczęciem działalności to 88 tys. zł. Po przeprowadzeniu konsultacji w sprawie ustalenia wysokości premii na rozpoczęcie działalności, grupa robocza podjęła decyzję, że będzie ona udzielana w wysokości 80 tys. zł. wysokość premii została zaakceptowana podczas konsultacji z grupą fokusową składającą się z przedsiębiorców, jak również przez przedsiębiorców w trakcie indywidualnych konsultacji w biurze stowarzyszenia. Do wysokości premii nie wniesiono uwag podczas konsultacji internetowych, oraz podczas wysłuchania publicznego.

6.6 Podstawowe zasady ustalania wysokości wsparcia na realizację operacji w ramach LSR

Wysokość pomocy oraz intensywność wsparcia jest ustalana dla poszczególnych typów operacji i rodzajów beneficjentów w oparciu o zapisy zawarte w strategii, a w przypadku braku uregulowań w strategii, zgodnie z zapisami rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1570 z 2015 r.), w szczególności w oparciu o §15 i §18.

Uregulowania dotyczące wysokości i intensywności wsparcia:

1. Intensywność wsparcia dla podmiotów innych niż sektor finansów publicznych oraz podmiotów wykonujących działalność gospodarczą – 90%.
2. Wysokość premii dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą – 80 tys. zł.

ROZDZIAŁ VII Plan działania

Plan działania jest ściśle powiązany z określonymi celami i wskaźnikami ich osiągnięcia. Zaplanowane przedsięwzięcia zostały skonsultowane z przedstawicielami poszczególnych sektorów tj. jednostek sektora publicznego, przedsiębiorców, mieszkańców i organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarze LGD. Pozwoliło to na precyzyjne określenie planowanych do osiągnięcia efektów poszczególnych działań oraz czasu ich wykonania.

Realizacja działań w ramach LSR, została zaplanowana w kontekście 3 kluczowych etapów:

- 1 etap: lata 2016-2018;
- 2 etap: lata 2019-2021;
- 3 etap: lata 2022-2023.

Większość operacji planowanych do realizacji, została zaplanowana w 1 i 2 etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyka związanego z osiągnięciem wskaźników przyjętych jako miary sukcesu jej wdrażania.

Wyodrębniono w nim wszystkie planowane do realizacji przedsięwzięcia oraz podano czas ich realizacji, zaplanowano kwotę oraz zakres działania w ramach PROW. Opisany dokument stanowi załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. Natomiast poniżej został zamieszczony budżet celów szczegółowych w ramach wdrażania LSR w podziale czasowym.

Tabela nr 24. Budżet celów szczegółowych

Cele szczegółowe	2016 - 2018	2019 - 2021	2022 - 2023	Razem
Wzmocnienie więzi społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu	1 660 000,00	1 290 000,00	0,00	2 950 000,00
Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców	0,00	100 000,00	0,00	100 000,00
Zwiększenie kompetencji i aktywności mieszkańców dotyczących rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych	52 000,00	52 000,00	0,00	104 000,00
Rozwój lokalnej przedsiębiorczości	1 132 000,00	1 858 000,00	160 000,00	3 150 000,00
Rozwój współpracy pomiędzy partnerami realizującymi strategię rozwoju lokalnego	126 000,00	0,00	0,00	126 000,00
Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR	561 000,00	650 000,00	270 000,00	1 481 000,00
Razem:	3 531 000,00	3 950 000,00	430 000,00	7 911 000,00

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ VIII Budżet LSR

8.1 Ogólna charakterystyka budżetu

LGD zakłada realizację Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność jako jednofunduszowej, wykorzystującą środki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 jako źródło finansowania działań określonych w Strategii. Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jego realizację na poszczególne działania z PROW przedstawia załącznik nr 4 do LSR. Kwota budżetu określona została na podstawie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnych z udziałem społeczności lokalnej. Łączna wysokość wsparcia określona została na poziomie 7 911 000 zł. Kwotę tą stanowią środki zaplanowane na wdrażanie LSR w wysokości 6 300 000 zł, środki zaplanowane na realizację projektów współpracy z innymi LGD w wysokości 126 000 zł (2% budżetu) oraz środki na koszty bieżące i animację w wysokości 1 485 000 zł.

8.2 Krótki opis powiązania budżetu z celami LSR

Budżet został skonstruowany w taki sposób, aby każdy z zakładanych celów szczegółowych mógł być zrealizowany za pomocą określonego zakresu tj. wdrażania LSR, projektów współpracy, animacji, bądź kosztów bieżących. Zdecydowana większość celów szczegółowych będzie realizowana w ramach wdrażania LSR. Na cel „Rozwój lokalnej przedsiębiorczości” zostało przeznaczony 50% planowanego budżetu na realizację LSR. Natomiast cel „Rozwój współpracy pomiędzy partnerami realizującymi strategię rozwoju lokalnego” zostanie zrealizowany poprzez projekty współpracy. Natomiast w ramach kosztów bieżących i animacji będą realizowane zadania zawarte w planie komunikacyjnym. Budżet przewidziany na realizację celów szczegółowych w ramach wdrażania LSR znajduje się w rozdziale VII Plan Działania.

ROZDZIAŁ IX Plan komunikacji

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiągnięciu założonych efektów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD.

Plan komunikacji określa cele, działania komunikacyjne i środki przekazu (narzędzia) używane w procesie przekazywania informacji społeczności lokalnej, które będą stosowane przez LGD na każdym etapie wdrażania LSR. Ponadto określa planowane efekty działań komunikacyjnych oraz sposób badania ich skuteczności, sposób wykorzystania wniosków uzyskanych od lokalnej społeczności i budżet przewidziany na realizację planu komunikacji.

Celem planu komunikacji jest zapewnienie obustronnej komunikacji pomiędzy LGD a społecznością lokalną w całym procesie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju, pobudzenie współpracy, aktywności społecznej i kreowanie liderów, dzięki którym będzie możliwy rozwój obszaru i realizacja zaplanowanych celów.

W realizacji Planu komunikacji będą miały zastosowanie przede wszystkim metody, które wskazali mieszkańcy obszaru w trakcie przeprowadzonych konsultacji dotyczących opracowywanej LSR jako najbardziej pożądane i skuteczne. Są to zebrania/spotkania przedstawicieli LGD z mieszkańcami, oficjalna strona internetowa LGD, urząd w gminy, media lokalne (np. gazeta lokalna, radio). Narzędziem, które zostanie również zastosowane w celu realizacji planu komunikacji, a jest efektem dotychczasowych doświadczeń LGD w trakcie realizacji LSR w ramach PROW 2007 – 2013, są szkolenia, zarówno potencjalnych beneficjentów, jak i personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR. Przeszkolenie personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR, będzie jednym z pierwszych działań w ramach realizacji planu i jest elementem niezbędnym w realizacji zaplanowanych celów.

Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i zapisanych tam przedsięwzięć. Wśród tych grup są: mieszkańcy i wchodzące w jej skład grupy społeczne oraz grupy defaworyzowane; faktyczni i potencjalni wnioskodawcy, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy. Proces komunikacji będzie każdorazowo dostosowywany w zależności od rodzaju komunikatu, potrzeb oraz grupy odbiorców. Plan komunikacji stanowi załącznik nr 5.

ROZDZIAŁ X Zintegrowanie

Cele Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ” są powiązane z celami zarówno Strategii Rozwoju Kraju 2020, Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego, jak i celami dokumentów strategicznych powiatu jasielskiego, dębickiego i gmin członkowskich LGD obejmującymi nowy okres programowania 2014-2020.

Cele określone w Strategii Rozwoju Lokalnego wpisują się we wszystkie dokumenty rangi strategicznej od ogólnokrajowych do gminnych. Dokumenty te są powiązane ze sobą poprzez wspólne kierunki, cele i działania. LSR jest uzupełnieniem realizacji strategii wyższego i niższego rzędu, przyczyniając się w ten sposób do rozwoju obszaru LGD oraz do rozwoju całego regionu.

Na kolejnej stronie zamieszczono tabelę przedstawiającą zintegrowanie LSR z innymi dokumentami strategicznymi. Brak w niej aktualnej strategii Rozwoju Gminy Pilzno, która znajduje się w fazie konsultacji.

Zintegrowanie celów, zasobów, podmiotów z różnych sektorów na rzecz rozwoju realizowane jest przez wszystkie cele, ponieważ do realizacji każdego z nich potrzebne jest zaangażowanie różnych podmiotów (JST, NGO, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane) i muszą być realizowane z zastosowaniem różnych metod. Zintegrowanie w ramach LSR dotyczy przede wszystkim działań prowadzonych w ramach określonych grup zwanych przedsięwzięciami. W ramach niniejszej LSR planuje się podjęcie działań, które w efekcie mają przyczynić się do realizacji celów strategicznych i osiągnięcia określonej wizji obszaru. Realizując LSR, LGD „LIWOCZ” angażuje różne zasoby, zarówno społeczne, infrastrukturalne, kulturowe, historyczne, gospodarcze itp. Mając duży zakres możliwości realizacji projektów daje sposobność koncentracji środków na zakładanych obszarach. Obszary, które wskazano w LSR to głównie aktywizacja lokalnej społeczności i rozwój gospodarczy, w tym tworzenie i rozwój przedsiębiorczości przez podmioty z wielu różnych branż działalności gospodarczej, co spowoduje, że nie zamkniemy dostępu do wsparcia dla wybranych branż i będziemy wspierać rozwój gospodarczy w szerokim znaczeniu. Przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach LSR nie będą dotyczyły jednego tylko miejsca, czy grupy beneficjentów. Strategia ma za zadanie zaktywizować wokół wskazanych pomysłów jak największe grono różnych partnerów - od gospodarczych jak rolnicy, drobni przedsiębiorcy poprzez przedstawicieli sektora samorządowego na organizacjach społecznych i mieszkańcach kończąc. W samym procesie zakładania LGD i przygotowywania strategii zaangażowane były osoby z różnych środowisk, co przy dalszej promocji rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i LGD pozwoli na realizację projektów przez różne środowiska. Ta realizacja będzie jednak bardzo ściśle odpowiadała kryteriom zapisanym w Strategii. Zintegrowanie LSR wynika z zaangażowania wielu środowisk do jej budowy. Samo podejście, w które wpisuje się LGD zakłada bardzo rozbudowany sposób realizacji celów. Podejście to wymaga mobilizacji różnych grup społecznych wokół zaplanowanych obszarów i zadań. Przedstawiciele wszystkich środowisk będą zasiadali w radzie LGD dokonując wyboru poszczególnych projektów. Podział środków finansowych w poszczególnych działaniach planowanych przez LGD pozwoli na realizację projektów przez mieszkańców, przedsiębiorców, ale też organizacje społeczne, czy samorządowców. Realizacja LSR pozwoli na zintegrowanie się wokół wypracowanych drogowskazów i realizację działań w odpowiednim horyzoncie czasowym tak, aby poszczególne inicjatywy mogły się uzupełniać i wykorzystywać efekt synergii w przyszłości na podstawie zdobytych doświadczeń.

Tabela nr 25. Wykaz powiązania celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi

Nazwa Strategii	Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ”	Cel ogólny I: Aktywizacja lokalnej społeczności w oparciu o potencjał i zasoby lokalne	Cel ogólny II: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o lokalne zasoby, z możliwością wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.		Cel ogólny III. Wzmocnienie potencjału partnerstwa oraz jego osiągnięć		
		Cel szczegółowy I: Wzmocnienie więzi społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu.	Cel szczegółowy II: Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.	Cel szczegółowy I: Zwiększenie kompetencji i aktywności mieszkańców dotyczących rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych.	Cel szczegółowy II: Rozwój lokalnej przedsiębiorczości.	Cel szczegółowy I: Rozwój współpracy pomiędzy partnerami realizującymi strategię rozwoju lokalnego .	Cel szczegółowy II: Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR.
	Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020	Priorytet tematyczny: 2.2 Kultura i dziedzictwo kulturowe CEL: Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu Zadanie 2.2.3 Ochrona, promocja i zarządzanie dziedzictwem kulturowym regionu Priorytet tematyczny 3.4. Funkcje obszarów wiejskich. CEL: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Kierunki działań 3.4.1.Rozwój infrastruktury technicznej umożliwiający wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich. 3.4.3.Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej służące zaspokajaniu potrzeb społecznych i kulturalnych w kontekście procesu odnowy wsi.		Priorytet tematyczny 2.4. Włączenie społeczne CEL: Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie Kierunki działań : 2.4.2. Wzrost aktywności osób mających trudności z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy Priorytet tematyczny 3.4. Kierunek działań 3.4.2.Aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej.		Priorytet tematyczny 2.4. Włączenie społeczne CEL: Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie	

Strategia Rozwoju Powiatu Jasielskiego 2016-2022	Pole strategiczne 2: Poprawa jakości i dostępności usług publicznych Priorytet 1. Poprawa jakości infrastruktury usług publicznych. Cel 1. Poprawienie stanu infrastruktury społecznej. Pole strategiczne 3: Poprawa spójności i rozwijanie potencjału Priorytet 2: Rozwój obszarów wiejskich. Cel 1. Infrastruktura techniczna na terenach wiejskich Cel 2. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej. Priorytet 4. Wykorzystanie usług kulturalnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Cel 1. Rozwój i promocja kultury i dziedzictwa powiatu. Cel 2. Ochrona kultury i dziedzictwa powiatu	Pole strategiczne 1. Zrównoważony rozwój gospodarczy powiatu w oparciu o inteligentne specjalizacje Podkarpacia. Priorytet 1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjności i sieci współpracy. Cel 1. Tworzenie bazy do rozwoju przedsiębiorczości i wspieranie jej rozwoju. Cel 2. Dywersyfikacja działalności gospodarczej.	Pole strategiczne 2: Poprawa jakości i dostępności usług publicznych Priorytet 1. Poprawa jakości infrastruktury usług publicznych. Cel 1. Poprawienie stanu infrastruktury społecznej.
Strategia Rozwoju Powiatu Dębickiego na lata 2014-2020	Obszar strategiczny: Ochrona środowiska Cel strategiczny: Racjonalne wykorzystanie środowiska naturalnego i jego ochrona Obszar strategiczny: Kultura i sport Cel strategiczny: Dbalność o dziedzictwo kulturowe, jego ochrona i promocja, tworzenie warunków zwiększających dostępność do kultury i sportu, popularyzacja sportu dla wszystkich	Obszar strategiczny: Bezrobocie Cel strategiczny: Promowanie zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu	

Strategia Rozwoju Gminy Brzostek na lata 2011-2020	Obszar strategiczny: Infrastruktura techniczna. Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury technicznej służącej poprawie jakości życia mieszkańców gminy Obszar strategiczny: Turystyka Cel strategiczny: Stworzenie optymalnych warunków do rozwoju turystyki i kultury w gminie oraz zabezpieczenie trwałości dziedzictwa kulturowego Obszar strategiczny: Oświata i Kultura Poprawa jakości infrastruktury kulturalno-oświatowej oraz przedsięwzięcie działań sprzyjających rozwojowi kultury wśród mieszkańców	Obszar strategiczny: Przedsiębiorczość Cel strategiczny: Przyspieszenie rozwoju gospodarczego gminy poprzez kreowanie przyjaznego klimatu dla rozwoju nowoczesnej przedsiębiorczości	
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jodłowa na lata 2014-2020	Obszar II: Ochrona Środowiska Cel strategiczny: Ochrona środowiska naturalnego, w tym ludzkiego poprzez zmniejszenie ilości zanieczyszczeń i rozbudowę infrastruktury technicznej w Gminie. Obszar III: Rozwój Turystyki i Ochrona Dziedzictwa Kulturowego Cel strategiczny: Budowa turystycznego wizerunku Gminy poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego, rozwój infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej oraz aktywną promocję jej walorów	Obszar I: Rozwój rolnictwa i przedsiębiorczości. Cel strategiczny: Wszechstronny rozwój gospodarki polegający na modernizacji sektora rolnego, stworzeniu możliwości rozwoju agrobiznesu i podniesieniu konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw.	

	Strategia Rozwoju Gminy Brzyska na lata 2014-2020	Obszar strategiczny I: Rozwój społeczny Cel strategiczny: Poprawa warunków życia oraz racjonalny rozwój społeczeństwa w sferze rozwoju intelektualnego. Cel szczegółowy: 4. Upowszechnianie kultury, sportu i rekreacji jako sposobu spędzania wolnego czasu oraz wspieranie organizacji działających w tym zakresie. Obszar strategiczny III. Potencjał ekologiczny Cel strategiczny: Poprawa warunków ekologicznych gminy. Obszar strategiczny IV: Rolnictwo, usługi, turystyka Cel strategiczny: Zapewnienie lokalnej społeczności warunków do rozwoju. Cel szczegółowy: 3. Rozwój turystyki na terenie Gminy poprzez wykorzystanie naturalnych zasobów i walorów środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego	Obszar strategiczny I: Rozwój społeczny Cel strategiczny: Poprawa warunków życia oraz racjonalny rozwój społeczeństwa w sferze rozwoju intelektualnego. Cele szczegółowe: 1. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy. 2. Podnoszenie wykształcenia kadr lokalnej gospodarki.	
	Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Skołyszyn na lata 2014- 2020	Obszar strategiczny: Turystyka Cel strategiczny: Rozwój turystyki i sportu na terenie gminy poprzez wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego. Obszar strategiczny: Edukacja i Kultura. Rozwój Zasobów Ludzkich Cel strategiczny: Poprawa warunków życia mieszkańców, w szczególności poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną oraz wszechstronny rozwój kapitału społecznego	Obszar strategiczny: Rozwój gospodarczy Cel strategiczny: Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki poprzez rozwijanie przedsiębiorczości oraz podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.	

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ XI Monitoring i ewaluacja

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanej Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność w aspekcie finansowym i rzeczowym. Pozwala on na określenie, czy LSR jest wdrażana prawidłowo, a jej realizacja przebiega zgodnie z założeniami i czy sposób funkcjonowania stowarzyszenia przebiega w sposób gwarantujący wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań. Monitorowanie służy dostarczeniu informacji, na podstawie których Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna i członkowie LGD mogą systematycznie uzyskiwać informacje o występowaniu rozbieżności w realizacji planów i osiągnięciu celów. Dzięki temu LGD dba o swoją stabilną sytuację finansową i podejmuje działania interwencyjne w przypadku rozbieżności lub niepowodzeń w realizacji LSR. Aspekty działań LGD podlegające monitorowaniu znajdują się w załączniku nr 2.

Monitoring – sposoby gromadzenia danych:

- analiza dokumentów merytorycznych i finansowych dostępnych w biurze;
- analiza sprawozdań beneficjentów realizujących operacje;
- gromadzenie danych do wskaźników produktu, rezultatu, oddziaływania oraz danych z GUS;
- dokumentacja dotycząca posiedzeń Rady i wyboru operacji;
- gromadzenie danych dotyczących wydatkowanie środków na koszty bieżące i animację, projekty współpracy oraz wdrażanie LSR uzyskanych od podmiotów wdrażających.

Sposoby zbierania i dokumentowania danych:

- Listy obecności;
- Badania ewaluacyjne;
- Ankiety monitorujące;
- Oświadczenia Beneficjentów;
- Sprawozdania;
- Wnioski na operacje;
- Wnioski o płatność.

Organem odpowiedzialnym za prowadzenie monitoringu jest Zarząd LGD i Biuro LGD. Zarząd może zlecić wykonanie niektórych zadań ekspertom zewnętrznym. Za gromadzenie danych odpowiada biuro LGD.

Ewaluacja

W ramach ewaluacji dokonuje się oceny skuteczności, efektywności i oddziaływania projektu w stosunku do założeń. Ewaluacja będzie realizowana:

- **mind term on:** ewaluacja w zakresie analizy funkcjonowania LGD (koszty bieżące i animacja oraz projekty współpracy), przeprowadzana na bieżąco, raz do roku, począwszy od roku 2017.
- Ewaluacja w zakresie analizy wdrażania LSR odbędzie się w dwóch etapach i dotyczyć będzie lat: 2016-2018 oraz 2019-2021;
- **ex post:** dotyczy oceny działań w minionym okresie z perspektywy ich realizacji, odnosi się do lat 2016-2022. Dzięki ewaluacji będzie można zweryfikować osiągnięcia wskaźników, celów i przedsięwzięć opisanych we wcześniejszych rozdziałach;
- **ocena jakości partnerstwa i sprawności funkcjonowania LGD:** ewaluacja będzie dotyczyć funkcjonowania biura, funkcjonowania organów LGD, efektywności stosowanych procedur, przepływu informacji, sprawności podejmowania decyzji.

Organem odpowiedzialnym za prowadzenie ewaluacji będzie Zarząd. Zarząd może zlecić wykonanie niektórych zadań ekspertom zewnętrznym. Za gromadzenie danych do ewaluacji odpowiada biuro LGD. Zarząd sporządzi przed każdym Walnym Zebraniem Członków, sprawozdanie za miniony rok, które powinno zawierać:

- wykaz zrealizowanych operacji z wdrażania LSR oraz działań dotyczących kosztów bieżących i aktywizacji oraz projektów współpracy wraz z informacją o efektach i finansach;
- opis uzyskanych efektów w porównaniu z założeniami;
- analizę dotyczącą wpływu przedsięwzięć na osiągnięcie celów LSR;
- wnioski w formie uwag i rekomendacji otrzymanych w wyniku zebranych ankiet monitorujących w ramach realizacji Planu Komunikacyjnego;
- wnioski Rady dotyczące uwag na temat Lokalnych Kryteriów Wyboru.

Sprawozdanie będzie podawane do wiadomości publicznej zgodnie z zasadą jawności. Informacje uzyskane w trakcie monitoringu i ewaluacji będą służyły aktualizacji LSR-u, Kryteriów Wyboru Operacji, procedur oraz sposobu funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura.

Tabela zawierająca informacje na temat planowanego zakresu realizacji działań ewaluacyjnych, osób lub organów odpowiedzialnych na prowadzenie ewaluacji, sposobów wykonywania badań ewaluacyjnych, czasu ich trwania oraz propozycję oceny poszczególnych elementów stanowi załącznik nr 2 do LSR.

ROZDZIAŁ XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Stowarzyszenie LGD „LIWOCZ” przeprowadziło analizę LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W wyniku tej analizy wysłano w dniu 23 listopada 2015 r. pismo do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska z prośbą o odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu w/w dokumentu.

Przedstawiona w LSR lista przedsięwzięć ma charakter pogładowy i została przygotowana głównie ze względu na konieczność usystematyzowania kierunków rozwojowych i zadań inwestycyjnych Lokalnej Grupy Działania „LIWOCZ”, a także w celu pozyskania środków zewnętrznych. Zaproponowane w przedmiotowym dokumencie przedsięwzięcia dotyczące działań inwestycyjnych będą poddawane odrębnej ocenie środowiskowej w trakcie ich przygotowywania i realizacji.

W odpowiedzi w piśmie WOOŚ.410.1.104.2015.AP.2 z dnia 22.12.2015 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie uznał, że nie ma podstaw do stwierdzenia konieczności poddania procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla analizowanego projektu dokumentu. Odstąpienie od sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko nie upoważnia do zaniechania przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko oraz obszar Natura 2000, w tym rozpatrzenia alternatywnych lokalizacji inwestycji i wariantowania rozwiązań technologicznych.

Załączniki

Załącznik nr 1 Procedura aktualizacji LSR

LSR będzie wdrażana w latach 2016-2022. Okres ten obejmuje 7 lat. W ciągu tego czasu na obszarze LGD mogą zajść zmiany społeczno-gospodarcze w konsekwencji których konieczna będzie aktualizacja LSR.

Poniżej przedstawiono proces aktualizacji LSR.

Etap 1. Zebranie opinii, wniosków, uwag i propozycji w zakresie aktualizacji LSR

Do zadań Biura LGD będzie należało zebranie wniosków, uwag i propozycji aktualizacji LSR, w tym opinii nt. sposobu i efektywności wdrażania LSR.

Z wnioskiem/propozycją w sprawie aktualizacji LSR, w formie pisemnej mogą wystąpić członkowie LGD, organy LGD i wszyscy mieszkańcy obszaru LGD.

Dodatkowo wszelkie opinie nt. sposobu i efektywności wdrażania LSR, zbierane będą m.in. na spotkaniach organizowanych przez LGD dla potencjalnych beneficjentów środków z budżetu LSR, na spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami, podczas świadczonego doradztwa, które następnie będą dokumentowane przez Biuro LGD, np. notatkami, protokołami, ankietami.

Etap 2. Powołanie zespołu ds. aktualizacji LSR

Zespół ds. aktualizacji LSR składa się z członków Zarządu, Przewodniczącego Rady, Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej oraz pracowników Biura LGD. Zespół powołuje Zarząd.

Etap 3. Aktualizacja LSR

Zespół ds. aktualizacji LSR dokonuje analizy zebranych informacji oraz wprowadza zmiany do projektu dokumentu.

Etap 4. Konsultacje społeczne zaktualizowanej LSR

Projekt zaktualizowanej LSR podlega konsultacjom społecznym. Dokument zostaje zamieszczony na stronie internetowej LGD. Uwagi i sugestie do zaktualizowanej LSR będzie można wносить pisemnie, w tym na adres e-mail LGD.

Etap 5. Uwzględnienie uwag z konsultacji społecznych

Po zakończeniu procesu konsultacji społecznych Zarząd LGD zdecyduje, które ze zgłoszonych uwag zostaną uwzględnione w dokumencie i wprowadza je do strategii.

Etap 6. Zakończenie prac nad aktualizacją LSR

Walne Zebranie Członków LGD uchwała zaktualizowaną LSR.

Podczas dokonywania aktualizacji LSR dopuszcza się możliwość przesunięcia środków finansowych między poszczególnymi przedsięwzięciami jeśli potrzeba ta będzie wynikać bezpośrednio z zebranych informacji i przeprowadzonych na ich podstawie analiz.

Niezależnie od aktualizacji LSR wynikającej z Etapów od 1 do 4, konieczne będzie bieżące dostosowanie LSR m.in. do:

- zmiany obowiązujących przepisów regulujących zagadnienia objęte LSR;
- zmiany dokumentów programowych lub rozporządzeń dotyczących LSR;
- uwag zgłoszonych przez Zarząd Województwa;
- uwag w zakresie błędów/omyłek pisarskich w LSR.

Zmiany te będą dokonywane przez Zarząd LGD poprzez przygotowanie projektu zmian LSR, a następnie zostaną przedstawione do zatwierdzenia Walnemu Zebraniu Członków.

Załącznik nr 2. Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji

Monitorowaniu będą podlegać następujące aspekty działań LGD:

Tabela nr 26. Opis sposobów monitorowania stopnia realizacji

Zakres badania	Wykonawca	Sposób wykonania badania	Czas badania	Ocena
Elementy podlegające monitorowaniu				
Działalność biura i pracowników LGD oraz Zarządu	Zarząd LGD (ocena własna);	Badanie poziomu satysfakcji	Czas pomiaru: Na bieżąco – co rok; Okres objęty pomiarem: poprzedni rok	Ocena pracy pracowników, sposobu przekazywania istotnych informacji, jakości świadczonego doradztwa
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Sprawozdania z realizacji operacji, rejestr danych LGD		Stopień realizacji wskaźników określonych w LSR
Eksperti prowadzący szkolenia	Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące otrzymane od osób uczestniczących w szkoleniu		Ocena jakości świadczonych usług szkoleniowych
Budżet	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych LGD		Stopień wykorzystania budżetu
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów		Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena zainteresowania konkursami
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Liczba osób odwiedzających stronę – dane od administratora www		Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD

Źródło: Opracowanie własne

Ewaluacji będą podlegać następujące aspekty działań LGD:

Tabela nr 27. Opis sposobów ewaluacji funkcjonowania biura oraz stopnia realizacji LSR

Zakres badania	Wykonawca	Sposób wykonania badania	Czas badania	Ocena
Ewaluacja funkcjonowania LGD				
Działalność biura i pracowników LGD;	Zarząd LGD (ocena własna);	Opinia kierownika biura nt. podległego personelu; Ankiety monitorujące otrzymane od osób uczestniczących w szkoleniu i korzystających z doradztwa;	Czas pomiaru: I półrocze roku następującego po roku ocenianym; Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	Ocena pracy pracowników, sposobu przekazywania istotnych informacji, jakości świadczonego doradztwa
Działalność organów LGD		Opinia Zarządu, Ankiety otrzymane w ramach badania poziomu satysfakcji		Ocena funkcjonowania (uczestnictwo w szkoleniach i posiedzeniach organu, przestrzeganie regulaminów, stosowanie procedur)
Realizacja Planu Komunikacyjnego i aktywizacja społeczności lokalnej		Ankiety otrzymane w ramach badania poziomu satysfakcji		Ocena skuteczności prowadzonych działań komunikacyjnych i animacyjnych
Ewaluacja wdrażania LSR				
Cele i wskaźniki określone w LSR	Zewnętrzni eksperci Zarząd (ocena własna)	Rejestr danych LGD; Sprawozdania z realizacji operacji;	Czas pomiaru: I półrocze roku następującego po roku ocenianym; Okres objęty pomiarem: cały rok kalendarzowy	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów
Procedury związane z wyborem operacji	Zarząd LGD (ocena własna);	Opinie członków Rady		Ocena jakości stosowanych procedur
Lokalne Kryteria Wyboru	Zarząd LGD (ocena własna);	Ankiety otrzymane w ramach badania poziomu satysfakcji		Ocena jakości stosowanych Lokalnych Kryteriów Wyboru
Budżet	Zarząd LGD (ocena własna);	Rejestr danych LGD		Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z budżetu na poszczególne działania
Harmonogram rzeczowo-finansowy	Zarząd LGD (ocena własna);	Rejestr danych LGD		Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 3. Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu

Cel ogólny 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem: 2016-2023		Podziałanie/zakres programu
		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	
Cel szczegółowy 1.1: Wzmocnienie więzi społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu													
Przedsięwzięcie 1.1.1	Liczba zorganizowanych wydarzeń	5 szt.	100	100 000,00	0 szt.	0	0,00	0 szt.	0	0,00	5 szt.	100 000,00	Projekt grantowy
Przedsięwzięcie 1.1.2	Liczba wybudowanej lub przebudowanej infrastruktury	5 szt.	33	1 310 000,00	10 szt.	100	1 090 000,00	0 szt.	0	0,00	15 szt.	2 400 000,00	Konkurs
Przedsięwzięcie 1.1.3	Liczba zorganizowanych działań	5 szt.	100	100 000,00	0 szt.	0	0,00	0 szt.	0	0,00	5 szt.	100 000,00	Projekt grantowy
Przedsięwzięcie 1.1.4	Liczba wybudowanych obiektów małej infrastruktury	0 szt.	0	0,00	5 szt.	100	100 000,00	0 szt.	0	0,00	5 szt.	100 000,00	Projekt grantowy
Przedsięwzięcie 1.1.5	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	5 szt.	100	100 000,00	0 szt.	0	0,00	0 szt.	0	0,00	5 szt.	100 000,00	Projekt grantowy
Przedsięwzięcie 1.1.6	Liczba wydanych publikacji	1000 szt.	33	50 000,00	2000 szt.	100	100 000,00	0 szt.	0	0,00	3000 szt.	150 000,00	Konkurs
Razem cel szczegółowy 1.1				1 660 000,00			1 290 000,00			0,00		2 950 000,00	

Cel szczegółowy 1.2: Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców													
Przedsięwzięcie 1.2.1	Liczba wydarzeń dla mieszkańców	0 szt.	0	0,00	5 szt.	100	100 000,00	0 szt.	0,	0,00	5 szt.	100 000,00	Projekt grantowy
Razem cel szczegółowy 1.2				0,00			100 000,00			0,00		100 000,00	
Razem cel ogólny 1				1 660 000,00			1 390 000,00			0,00		3 050 000,00	
Cel ogólny 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem: 2016-2023		
Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o lokalne zasoby, z możliwością wykorzystania rozwiązań innowacyjnych	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	Podziałanie/ zakres programu
Cel szczegółowy 2.1: Zwiększenie kompetencji i aktywności mieszkańców dotyczących rynku pracy, w tym grup defaworyzowanych													
Przedsięwzięcie 2.1.1	Liczba przeprowadzonych szkoleń	1 szt.	50	2 000,00	1 szt.	100	2 000,00	0	0	0,00	2 szt.	4 000,00	Animacja
Przedsięwzięcie 2.1.2	Liczba przeprowadzonych szkoleń/kursów	1 szt.	50	50 000,00	1 szt.	100	50 000,00	0	0	0,00	2 szt.	100 000,00	Konkurs
Razem cel szczegółowy 2.1				52 000,00			52 000,00			0,00		104 000,00	
Cel szczegółowy 2.2: Rozwój lokalnej przedsiębiorczości													
Przedsięwzięcie 2.2.1	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa ,	3 szt.	27	240 000,00	6 szt.	82	480 000,00	2 szt.	100	160 000,00	11 szt.	880 000,00	Konkurs
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	1	33	80 000,00	2	100	160 000,00	0	0	0,00	3 szt.	240 000,00	

Przedsięwzięcie 2.2.2	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa ,	3 szt.	37	612 000,00	5 szt.	100	1 018 000,00	0 szt.	0	0,00	8 szt.	1 630 000,00	Konkurs
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	1 szt.	50	200 000,00	1 szt.	100	200 000,00	0	0	0,00	2	400 000,00	
Razem cel szczegółowy 2.2				1 132 000,00			1 858 000,00			160 000,00			3 150 000,00
Razem cel ogólny 2				1 184 000,00			1 910 000,00			160 000,00			3 254 000,00
Cel ogólny 3	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem: 2016-2023		
Wzmocnienie potencjału partnerstwa oraz jego osiągnięć	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	Podziałanie/ zakres programu
Cel szczegółowy 3.1: Rozwój współpracy pomiędzy partnerami realizującymi strategię rozwoju lokalnego													
Przedsięwzięcie 3.1.1	Liczba zrealizowanych projektów współpracy regionalnej	1 szt.	100	85 000,00	0 szt.	0	0,00	0 szt.	0	0,00	1 szt.	85 000,00	Projekt współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	1 szt.	100	41 000,00	0 szt.	0	0,00	0 szt.	0	0,00	1 szt.	41 000,00	Projekt współpracy
Razem cel szczegółowy 3.1				126 000,00			0,00			0,00			126 000,00

Cel szczegółowy 3.2: Wspieranie aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR													
Przedsięwzięcie 3.2.1	Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	5 szt.	56	5 000,00	3 szt.	89	3 000,00	1 szt.	100	1 000,00	9 szt.	9 000,00	Animacja
Przedsięwzięcie 3.2.2	Liczba zamieszczonych artykułów na stronach internetowych	18 szt.	38	266 000,00	20 szt.	81	310 000,00	9 szt.	100	146 000,00	47 szt.	722 000,00	Koszty bieżące
	Liczba artykułów/audycji	1 szt.	33	2 000,00	1 szt.	67	2 000,00	1 szt.	100	2 000,00	3 szt.	6 000,00	Animacja
Przedsięwzięcie 3.2.3	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	90 szt.	45	276 000,00	90 szt.	90	326 000,00	20 szt.	100	120 000,00	200 szt.	722 000,00	Koszty bieżące
Przedsięwzięcie 3.2.4	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników	15 osobo dni	50	5 000,00	12 osobo dni	90	4 000,00	3 osobo dni	100	1 000,00	30 osobo dni	10 000,00	Koszty bieżące
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	26 osobo dni	62	7 000,00	16 osobo dni	100	5 000,00	0 osobo dni	0	0,00	42 osobo dni	12 000,00	Koszty bieżące
Razem cel szczegółowy 3.2				561 000,00			650 000,00			270 000,00		1 481 000,00	
Razem cel ogólny 3				687 000,00			650 000,00			270 000,00		1 607 000,00	
Razem LSR				3 531 000,00			3 950 000,00			430 000,00		7 911 000,00	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania 19.2 Wdrażanie LSR w ramach PROW 2014 - 2020: 3 150 000,00										50,0% budżetu poddziałania: 19.2 Wdrażanie LSR			
Poddziałanie 19.2 Wdrażanie LSR: 6 300 000,00													

Załącznik nr 4. Budżet LSR i plan finansowy w zakresie podziałania 19.2 PROW 2014-2020

Budżet LSR

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe PROW (w PLN)
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	6 300 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	126 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 466 000,00
Animacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	19 000,00
Razem:	7 911 000,00

Plan finansowy w zakresie podziałania 19.2 PROW 2014-2020 (w PLN)

	Wkład EFROW	Budżet Państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	Razem
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2 481 570,00	1 418 430,00	X	3 900 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 527 120,00	X	872 880,00	2 400 000,00
Razem	4 008 690,00	1 418 430,00	872 880,00	6 300 000,00

Załącznik nr 5. Plan komunikacji

Cel opracowania planu komunikacji

Celem planu komunikacji jest zapewnienie obustronnej komunikacji pomiędzy LGD a społecznością lokalną w całym procesie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju, pobudzenie współpracy, aktywności społecznej i kreowanie liderów, dzięki którym będzie możliwy rozwój obszaru i realizacja zaplanowanych celów. Plan komunikacji ma gwarantować przejrzystość działań podejmowanych przez LGD.

Założenia ogólne planu komunikacji

Plan komunikacji określa cele, działania komunikacyjne i środki przekazu (narzędzia) używane w procesie przekazywania informacji społeczności lokalnej, które będą stosowane przez LGD na każdym etapie wdrażania LSR. Ponadto określa planowane efekty działań komunikacyjnych oraz sposób badania ich skuteczności, sposób wykorzystania wniosków uzyskanych od lokalnej społeczności i budżet przewidziany na realizację planu komunikacji.

Cele działań komunikacyjnych

Do głównych celów działań komunikacyjnych podejmowanych przez LGD będzie należało:

1. Informowanie o działaniach realizowanych w ramach LSR.
2. Prowadzenie indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR.
3. Wspieranie osób zamierzających otworzyć własną działalność gospodarczą.
4. Poprawa komunikacji wewnętrznej personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR.
5. Przeprowadzenie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami.

Planowane efekty działań komunikacyjnych

Dzięki systematycznej realizacji planu komunikacji zostaną osiągnięte rezultaty w postaci, zorganizowanych spotkań informacyjno- konsultacyjnych, szkoleń, artykułów/audycji, doradztwa, ale przede wszystkim wzrośnie poziom wiedzy wnioskodawców i mieszkańców na temat LSR i wdrażanych przez nią projektów. Lokalna społeczność (w szczególności grupy defaworyzowane) zostanie zaktywizowana i zaangażowana we wdrażanie LSR, dzięki czemu zostanie utworzony pozytywny wizerunek LGD oraz wzrośnie jej rozpoznawalność, a także przyczyni się do wzrostu jakości oferowanych przez LGD usług.

W ujęciu tabelarycznym przedstawiono zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych.

Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych						
Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty
2016 r. do 31.12. 2018.	Informowanie o działaniach realizowanych w ramach LSR	Kampania informacyjna.	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Informacje na stronie internetowej LGD i na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD	Liczba zamieszczonych artykułów na stronach internetowych - 20	Liczba osób, które przeczytały artykuły co najmniej 4000
				Artykuły/audycje sponsorowane	Liczba artykułów/audycji -1	Liczba odbiorców artykułu/audycji - 4000
	Prowadzenie indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Informowanie na temat warunków i sposobów realizacji i rozliczania projektów	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Doradztwo w biurze LGD	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa - 90	Liczba osób które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD - 9
	Przeprowadzenie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	Kampania informacyjna	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych na obszarze LGD	Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami - 5	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych - 47 Liczba osób zadowolonych ze spotkań – 30
Wspieranie osób zamierzających otworzyć własną działalność gospodarczą	Informowanie na temat sposobów otwarcia własnej działalności i warunków otrzymania wsparcia	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym grupy defaworyzowane	Szkolenia	Liczba przeprowadzonych szkoleń - 1	Liczba przeszkolonych osób - 18	

	Poprawa komunikacji wewnętrznej personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR	Informowanie na temat sposobu realizacji LSR;	Rada, Zarząd, Komisja rewizyjna, Pracownicy biura	Szkolenia	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD - 26	Liczba przeszkolonych osób - 16
					Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD - 15	
2019 do 31.12. 2021	Informowanie o działaniach realizowanych w ramach LSR	Kampania informacyjna.	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy,	Informacje na stronie internetowej LGD i na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD	Liczba zamieszczonych artykułów na stronach internetowych - 20	Liczba osób, które przeczytały artykuły co najmniej 4000
				Artykuły/audycje sponsorowane	Liczba artykułów/audycji -1	Liczba odbiorców artykułu/audycji - 4000
	Prowadzenie indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Informowanie na temat warunków i sposobów realizacji i rozliczania projektów	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Doradztwo w biurze LGD	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa - 90	Liczba osób które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD - 5
	Przeprowadzenie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	Kampania informacyjna	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych na obszarze LGD	Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami - 3	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych -30
						Liczba osób zadowolonych ze spotkań - 24
Wspieranie osób zamierzających otworzyć własną działalność gospodarczą	Informowanie na temat sposobów otwarcia własnej działalności i warunków otrzymania wsparcia	Mieszkańcy obszaru LGD, w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych)	Szkolenia	Liczba przeprowadzonych szkoleń – 1	Liczba przeszkolonych osób - 10	

	Poprawa komunikacji wewnętrznej personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR	Informowanie na temat sposobu realizacji LSR	Rada, Zarząd, Komisja rewizyjna, Pracownicy biura	Szkolenia	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD - 16	Liczba przeszkolonych osób - 12
					Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD - 12	
2022 do 31.03. 2023	Informowanie o działaniach realizowanych w ramach LSR	Kampania informacyjna.	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy,	Informacje na stronie internetowej LGD i na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD	Liczba zamieszczonych artykułów na stronach internetowych - 9	Liczba osób, które przeczytały artykuły co najmniej - 2000
				Artykuły/audycje sponsorowane	Liczba artykułów/audycji - 1	Liczba odbiorców artykułu/audycji – 4000
	Prowadzenie indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Informowanie na temat warunków i sposobów realizacji i rozliczania projektów	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Doradztwo w biurze LGD	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa - 20	Liczba osób które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD - 1
	Przeprowadzenie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	Kampania informacyjna	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy	Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych na obszarze LGD	Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami - 1	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych -15
						Liczba osób zadowolonych ze spotkań - 10
	Poprawa komunikacji wewnętrznej personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR	Informowanie na temat sposobu realizacji LSR	Pracownicy biura	Szkolenia	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD - 3	Liczba przeszkolonych osób - 1

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych

Plan komunikacji będzie poddawany systematycznej ocenie w ramach bieżącego monitoringu i badań ewaluacyjnych przeprowadzanych przez LGD i podmioty zewnętrzne (zgodnie z Procedurą monitoringu i ewaluacji LSR). Plan komunikacyjny będzie weryfikowany w zakresie adekwatności doboru działań komunikacyjnych do poszczególnych grup docelowych, ich efektywności, skuteczności i racjonalności ponoszonych kosztów.

W przypadku gdy w wyniku przeprowadzonych badań stwierdzone zostaną błędy i nieprawidłowości w celu ich niwelacji w pierwszej kolejności będą miały zastosowanie rekomendacje z badań. W przypadku rażących nieprawidłowości zostanie opracowany plan naprawczy poprzedzony konsultacjami społecznymi w zakresie działań komunikacyjnych i środków przekazu.

Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych i sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR

Plan komunikacji przewiduje działania dotyczące zbieranie informacji o funkcjonowaniu LGD oraz poziomu zadowolenia z realizacji LSR. W przypadku stwierdzenia niezadowolenia z metod wdrażania LSR oraz nieprzychylności wobec braku działań podejmowanych przez LGD konieczne będzie wdrożenie środków zaradczych. Przewiduje się wśród nich przede wszystkim: organizację spotkań przedstawicieli LGD z mieszkańcami i beneficjentami oraz przeprowadzenie badań ankietowych, a także przyjmowanie uwag bezpośrednio w Biurze LGD. Po zebraniu opinii i wysłuchaniu uwag LGD będzie zobowiązana do odniesienia się do otrzymanych informacji zwrotnych, przygotowanie propozycji zmian zawartych w aktualizacji LSR oraz ponowne skonsultowanie ich (tymi samymi metodami) ze społecznością lokalną.

Budżet przewidziany na działania komunikacyjne w okresie realizacji LSR.

Cel komunikacji	Budżet (zł)		
	Koszty bieżące	Animacja	Razem
Informowanie o działaniach realizowanych w ramach LSR	722 000,00	6 000,00	728 000,00
Prowadzenie indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR.	722 000,00	X	722 000,00
Wspieranie osób zamierzających otworzyć własną działalność gospodarczą.	X	4 000,00	4 000,00
Poprawa komunikacji wewnętrznej personelu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR	22 000,00	X	22 000,00
Przeprowadzenie spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	X	9 000,00	9 000,00
Razem:	1 466 000,00	19 000,00	1 485 000,00